

HADTÖRTÉNELMI OKMÁNYTÁR

OKMÁNYOK A BOCSKAI SZABADSÁGHARC IDEJÉBŐL

A Bocskai szabadságharc katonai történetéhez végzett kutatásaim közben váratlanul olyan forrásanyag bukkant elő, amelyre már nem is nagyon mertem számítani. Az Eszterházy-család levéltárában, a többnyire birtokjogi és gazdaságtörténeti iratok közül két csomó Bocskai korabeli levél került elő, amelyekből sok, eddig még meg nem válaszolt kérdésre nyerhetünk feleletet. Bocskai István sajátkezű levelei mellett Belgiojoso írásait, generális kapitányok, portai követek, török pasák, román fejedelmek, ecseedi Báthory István és még sok más nevezetes személy leveleit találhatjuk e két iratcsomóban. A már-már megfakult sorok hosszú évszázadokon keresztül híven megőrizték a magyar történelem e dicső éveinek emlékeit és várták, hogy a kutatás napfényre hozza értékes adataikat egy kis nép nagy múltjából.

Kutató számára semmi sem jelenthet nagyobb örömet elveszettek hitt értékes forrásanyag előkerülésénél. Ezt az örömet még csak fokozza az a körülmény, hogy a források egy aránylag kevéssé ismert, de nagy jelentőségű történelmi korból származnak. Olyan korból, amelyben a magyar nép fényesen bebizonyította, hogy két idegen elnyomó között agyongyötörve és porigsújtva is tudott nagyot, dicsőt és maradandót alkotni; mert a nemzeti szabadság, a nemzeti haladás nevét írta zászlójára és mert a széles néptömegek fogtak fegyvert és keltek hősi harcra az idegen elnyomók ellen. A szabadságharc történelemformáló hősei hajdúk, jobbágyok és a nemesség legjobbjai voltak egy olyan ember vezetésével, aki életének javarészt az idegen Habsburg-uralkodó szolgálatában a török elleni küzdelmekben töltötte el. Amikor azonban személyes sérelmein túl igaz hazafisága rádöbentette arra, hogy a Habsburg elnyomó törekvések veszélyesebbé válnak a magyar nemzetre a töröknél, félre dobta a múltat és nemzetének olyan vezetője lett, akinek nevét évszázadokon keresztül hálával emlegette minden becsületes, hazáját szerető magyar. A szabadságharcot nem mesebeli gáncsnélküli lovagok és más élettől, valóságtól elszakított hősök vitték győzelemre, hanem a korábbi múltjukban nem egyszer helytelen úton járó hajdúk, akik amellett, hogy nem akartak saját nemzetük hóhérai lenni, a szabadságharc alatt sem feledkeztek meg a szorgos szákmányszerzésről; jobbágyok, akik kiutat kerestek embertelen helyzetükből az idegen elnyomók nélküli, nemesi szabadságokkal biztosított életforma felé; nemesek, akik bár sze-

rették volna változatlan formában fenntartani kiváltságait, de a szűk osztályszempontokon felül emelkedve, a nemzeti szabadság nagy ügyének érdekében kénytelen-kelletlen engedményeket tettek a néptömegeknek.

Felmerülhet bennünk a kérdés; vajon e régi kornak lehet-e sok mondanivalója a ma embere számára? Vajon csak a nemzeti kegyelet érzése visz bennünket, mint drága emlékü sírhoz, a letűnt idők nagy tetteihez? Vajon mi, a modern kor emberei tanulhatunk-e még egy régi, letűnt társadalom embereitől, kaphatunk-e választ, iránytszabó útmutatást a mai élet problémái, gondjai közt?

A kérdésekre nyugodt lelkiismerettel igennel válaszolhatunk. Igaz, hogy a több évszázados fejlődés sok újat hozott az életben, az emberek gondolatvilágában egyaránt, de vannak olyan örökérvényű igazságok, amelyeknek ereje nem tompul az évszázadok múlásával, nem viszik magukkal sírba az élők sorából elköltözöttek és fényüket nem homályosíthatja el új gondolatok, új eszmék születése. A hazaszeretet, a haza nagy ügyéért való áldozatvállalás, a szabadság melletti bátor kiállás, a nép őszinte megbecsülése és szeretete mind-mind olyan tényezők, érzelmek és követelmények, amelyek nem lehetnek idejétmúltak a ma embere számára sem. Persze idealizálnánk a Bocskai szabadságharcot, ha azt hinnők, hogy mindezek maradék nélkül meg voltak az akkori társadalom minden tagjában. Abban az időben is jelentős számban akadtak olyanok, akik egyéni érdeküket a nemzet érdekei fölé helyezték, és nem szabad arról sem megfeledkezniük, hogy a szabadságharc a feudális korban játszódott le, amikor viszonylag kisszámú uralkodóosztály nyomta el és zsákmányolta ki a többséget. Történelmi távlatban kell vizsgálnunk a kort és embereit, fejlődésében és összefüggésében az eseményeket, de sohasem visszavetítve, hanem az adott korból előremutatón. Tisztában kell lenniük azonban azzal, hogy nemzeti fejlődésünk egy, elválaszthatatlan, összefüggő folyamatot alkot, akárcsak az egyes emberek fejlődése. Nem lehet egy emberrel szemben korához nem illő követelményeket támasztani, de vajon nem tanulhatunk-e érett korban is lelkesedést, áldozatkészséget a fiatalságtól még akkor is, ha látjuk a fogyatékosságokat? Nyilvánvalóan igen, s hasonlóképpen nem mellőzhetjük a múlttól való tanulást csak azért, mert az akkori társadalom fejletlenebb volt a mainál.

A hazaszeretet érzése ma is legalább úgy kell hogy lángoljon minden népét, hazáját szerető magyar szívében, mint háromszázötven évvel ezelőtt. A haza védelme minden idegen elnyomó törekvéssel szemben a ma emberétől is hősi áldozatokat kíván, akárcsak Bocskai katonáitól. A nép érdeke ma is megköveteli nemcsak a hibák, a helytelen út felismerését, hanem a helyes útra teljes szívvel, teljes eltökéltséggel való rálépést, akárcsak Bocskai István esetében történt, s lehet tanulni abból a következetességből, ahogyan ő meg is tette azt. A nemzeti összefogás szükségessége a nagy feladatok végrehajtása érdekében ma sem kisebb, mint a Bocskai szabadságharc idején. Gyűlöletünk a jobb életünk fejlő-

dését gátló erők ellen ma sem lehet gyengébb mint akkor, amikor a Habsburg elnyomó törekvések állítottak gátat a nemzeti fejlődés elé.

A nemzeti kegyelet, a nagy múltra való jogos büszkeség érzése mellett ebben a szellemben nézzük történelmünk kiemelkedő eseményeit, s akkor bármily régi idők írásai nem elmúlt korok tűnő árnyainak halott betűi, megkövesedett maradványai lesznek, hanem új életre kelt értékes segítőársai mai életünknek.

*

A Bocskai szabadságharc történetének most közlésre kerülő forrásai döntő mértékben négy témakörrel foglalkoznak: 1. A szabadságharc ki-robbanása előtti hónapok eseményei, nevezetesen Bocskai és a török tárgyalásai. 2. A szabadságharc kezdeti eseményei. 3. A román fejedelmek kapcsolatai Bocskaiával és viszonyuk a szabadságharchoz. 4. A török porta viszonya a szabadságharchoz és a Bocskainak adott korona kérdése.

Bocskai és a török 1604. október előtti kapcsolatáról többnyire csak a török és magyar krónikáirók munkáiból, valamint Bethlen Gábor későbbi időkben írt leveleiből tudtunk valamit, de közvetlen, hiteles levéltári forrásokat nem ismertünk. A most közlésre bocsátott 1., 3., 4., 5., 6., 10. sz. iratok Memhet pasa, Bethlen Gábor, Hasszán pasa, az erdélyi bujdosók és Amhát pasa Bocskaihoz írt levelei fényt derítenek a kezdeti török tárgyalásoknak jóformán minden részletére. A levelek végérvényesen bebizonyítják, hogy az erdélyi bujdosók javaslatára a török kezdeményezte a tárgyalásokat. „*Találnak meg azért engemet az fő emberek (t. i. erdélyi bujdosók) közül... kérenek ezen, hogy kegyelmednek én is egy levelet iratnék*” — írja Memhet pasa 1604. április 1-i levelében Bocskainak. A fővezér fátylat kíván borítani Bocskai korábbi törökellenes tevékenységére, s jellemző török diplomáciai tapintattal „elfelejtí” Bocskai munkálkodását Erdélynek a töröktől való elszakításában, s „el-hiszi” az erdélyi bujdosóknak, hogy Bocskai „... *ennek előtte való üdőkben is az Hatalmas Császárnak Országának egyik fő gondviselője volt és ő Hatalmasságának jó akarója*”. Felemlíti Bocskai mellözését a császáriak részéről, valamint azt; most itt az ideje, hogy megmutassa „*igaz jó akarattját*”, s küldje el megbízottját a tárgyalásokra. Bethlen Gábor 1604. június 23-i leveléből az derül ki, hogy Bocskai még „*tavasszal*” elküldte a törökökhöz Murát nevű rabját, aki elmondta, hogy „*minemű dolgokat*” kíván Bocskai a szultántól. Ezeket a kívánságokat azonnal articulásokba foglalták, és beküldték a fővezérhez, majd a szultánhoz. Bethlen biztatja Bocskait, hogy minden kívánsága teljesülni fog, s „... *hit levelek, Athname levél, bot és zászló azokhoz illendő ajándékokkal*” mind együtt lesz, amint közelebb érnek majd hozzá. Memhet pasa dátum nélküli, de tartalma után ítélem ebben az időben írt levelében arról ír, hogy az erdélyi bujdosók „... *szabad választásokból... kegyelmedet egy akaratból fejekké és fejedelmekké akarják választani, mint ilyen böcsülletes Urat, kinek mind Erdélyben, s mind Magyar-*

országban sok öröksége leszen.” Tudósítja Bocskait, hogy a bujdosók a melléjük rendelt haddal megindulnak Temesvár felé. Gyulára, Bocskai lakóhelyéhez közel, elegendő hadat küldenek, akik az ő rendelkezésére állnak, amikor a „Hatalmas Császár birodalmába” kíván jönni. Esküvel fogadja, hogy minden álnokság távol van tőle, s kéri Bocskait, hogy ő is „... azon igaz és hűttel való maga meg kötelező hűséget és igazságot” fogadjon. A következő, szintén dátum nélküli levélben Hasszán pasa „az Hatalmas és győzhetetlen Török Császárnak temesvári fő Beglerbégje és az Erdély országára rendeltetett hadaknak fő szerdára” szintén hitlevelét küldi Bocskai számára, melyben erős esküvéssel fogadja, hogy Bocskainak „... sem jövő utában, sem ide jutása után, az hatalmas Császár birodalmában sem magának, sem az utánna valóknak... senkitől semmi bántása nem leszen... mindenekben illendő böcsületes állapotja és fejedelmi tekinteti leszen azonképpen a kégyelmed után valóknak is kinek-kinek az ő tekinteti és állapotja szerént leszen.” Bocskait nemcsak beviszik Erdélybe fejedelemnek, hanem meg is oltalmazzák.

Az erdélyi bujdosók 1604. szeptember 14-i levele több kérdéssel kapcsolatban is felvilágosítást nyújt. Megerősíti azt, hogy Bocskai Murát nevű rabját a portára küldte tájékozódás végett. Bizonyítja az erdélyi bujdosók ragaszkodását Bocskai személyéhez. Támponot nyújt Dampierre temesvári rajtaütésének sokat vitatott időpontjához, ugyanis a levél tanúsága szerint a rajtaütés szeptember 12—13-án történt.

Amhát pasa október 9-én kelt leveléből az derül ki, hogy ekkor már a török szövetség a gyakorlati segélynyújtás stádiumába lépett. „Értettem, hogy Nagyságod az hatalmas Császárhoz hűséget, s az maga Nemzetségéhez való jó akarattját meg akarja mutatni” — írja Amhát pasa s bejelenti, hogy „... mihelt Nagyságod hozzánk közelebb érkezik és valamiben nekem parancsol, az Hatalmas Császárnak, Nagyságodnak és Erdély Országának valamire elégséges leszek-szolgálni akarok.”

Az 1—12. sz. levelek a törökkel folytatott tárgyalások mellett a császáriak készülődéséről, Belgiojoso és Bocskai tárgyalásáról, valamint Szentjób elfoglalásáról és Kereki ostromáról is értékes adatokat tartalmaznak. Sennyey Poingrác 1604. május 5-én kelt levele beszámol Sarmasághy Zsigmond ügyéről, valamint arról, hogy Bocskai Erdélybe indul. Az október 4-én kelt levél, melyet Bocskai írt Belgiojosonak már a császári támadás megindulásáról közöl adatokat. Bocskai mentegetőzik, hogy betegsége miatt nem tudott megjelenni a rakamazai táborban, ahová Belgiojoso rendelte őt. Tagadja a törökkel folytatott tárgyalásait, s megbotránkozva írja, hogy míg ő ártatlansága biztos tudatában sólyomkői várában tartózkodott, áruló szolgálói Szentjóbót császári kézre adták, Concin váradi alkapitány pedig Kereki várát ostromolja. Korábbi érdemeire hivatkozva tiltakozik a császári sereg ezen lépései ellen, s kéri Belgiojosót, hogy rendelje el Kereki ostromának megszüntetését, s Szentjóbót bocsássa vissza a kezeihez.

Az értékes eseménytörténeti adatok mellett azt is megtudjuk a levél-

ből, hogy Bocskai nem tudott latinul, ami pedig ebben az időben az ország főurai között meglehetősen ritkaság számba ment. A levél utóiratában ugyanis kéri a császári hadvezért, hogy magyar nyelven irasson hozzá levelet, mert nincs mellette latinul tudó íródeák, „... *magam penigh Deákól nem értek.*” Ezt a levelet Belgiojoso csak október 5-e után kaphatta meg, mert az e napon Kállón kelt írása még latin nyelven készült, de az október 7-i levelét már magyar nyelven íratta. Ez a levél eldönti azt a sokat vitatott problémát, hogy a császári hadvezér Rakamazról Váradra ment-e, vagy pedig egyenesen Adorjánra. E kérdéssel kapcsolatban Rónai Horváth Jenő és Gyalóky Jenő különböző álláspontot foglaltak tanulmányaikban. A most előkerült iratok Gyalóky álláspontját igazolják, mert a 9. és 11. sz. levelek tanúsága szerint a császári hadvezér október 7-én és 10-én is az adorjáni táborban tartózkodott.

Belgiojoso október 7-én kelt leveléből az is kitűnik, hogy Bocskai mellett már ekkor is voltak hajdúk a sólyomkői várban, s az óvatos császári hadvezér nem akarta mind addig véglegesen megszakítani a tárgyalásokat Bocskaival, míg csapatai mind össze nem gyűltek az adorjáni táborban. Október 10-én meg is írta Bocskainak, hogy „... *kegyelmed is rendelje úgy dolgait, két vagy három óráig legyen vige az tractatusnak, mert ha az Erdéli Vallonok, Pecz uram hada és az Haiduság is elérkezik, ily alkalmatosságunk nem lisen az kegyelmeddel való tractálásra.*”

A 12. számú okmány, az adorjáni táborban október 11-én felvett jegyzőkönyv összefoglalja az eseményeket Dampierre temesvári rajtaütésétől Kereki ostromáig. A vallomást tevő Székely Ferenc, Pozsgai Lázár és Fráter István Bocskai bizalmasai voltak, s így adataik hitelesnek tekinthetők. Nevezettek elmondják, mit tett Bocskai, amint értesült arról, hogy Bethlen Gábor levele Belgiojoso kezeibe került. Megtudjuk, hogy Bocskai a riasztó hír érkezése után azonnal felvette az érintkezést a hajdúkkal. „*Ugyan akkor ajándékot is küldé Kerekibe, hogy az hová kívántatik, Hajdu hadnagyoknak vinnék...*” A történelmi eseményekből ismerjük, hogy Bocskai a hajdúk megnyerésével biztosította a császári elnyomás elleni harc katonai alapját.

Az okmányok olvasásakor kétségtelenül ellentmondásokat találunk a törökkel folytatott tárgyalásokról szóló dokumentumok és a Belgiojosoval történt levelezés adatai között. Láthatjuk, hogy Bocskai már 1604. tavaszán tárgyalásokat kezdett a törökökkel, s október elejére már létre is jött a megegyezés; ugyanakkor még október 4-én is töretlen császárhűségét bizonygatja Belgiojoso előtt. Az ellentmondás nyitját ott kell keresnünk, hogy Bocskai nehezen szánta el magát a török szövetségben való nyílt fellépésre, másfelől viszont, amikor már látta, hogy a császáriak támadása elkerülhetetlen, időt akart nyerni a felkészülésre és igyekezett maga felől bizonytalanságban tartani az ellenséget. Az álmosd—diószegi várattlam rajtaütés és győzelem azt bizonyítja, hogy Bocskainak ez a politikai manővere eredményes volt.

A 13. számú irat, a hajdúkapitányok 1604. október 14. éjszakáján kelt hűséglevele a kirobbanó szabadságharc első okmánya. A hűséglevélből megtudjuk pontosan, hogy kik voltak azok a hajdúkapitányok, akik már október 14-ének éjszakáján hűséget fogadtak Bocskainak, s részt vettek az almosd—diószegi rajtaütésben is. Lippai Balázs, Némethi Balázs, Ibrányi Ferenc, Dengelegi Mihály, Szénási Mátyás voltak a szabadságharc hadseregének első hajdúvezérei, akiknek az alvezéri működéséhez fűződnek a szabadságharc kibontakozási időszakának nagy katonai sikerei. A hűséglevél már körvonalazza a szabadságharc jellegét, célkitűzéseit is.

Belgiojoso 1604. október 17-i levele többek között érdekes beszámoló az álmosd—diószegi ütközetről, s ugyanakkor kitűnik belőle a császári hadvezér félelme a környékbeli nép megmozdulásától. Azt írja Báthory Istvánnak, hogy az „... az *alatta való Jobbágyokra viselleyen gondot, hogy tumultose Nagyságod ellen az hajdúsághoz kapcsolván magokat fel ne támadgyon.*”

A 15. számú irat Bocskai ritkaság számba menő saját kézzel írott levele. Október 18-án, az álmosdi ütközet után írta Debrecenből az erdélyi bujdosókhoz. A kialakult helyzetet úgy jellemzi: „... *most is oly állapot-tal vagyok, hogy bátorságon ülök szinte is most, de azért Gyulán és Szolnokban had tartassék, hogy mihelyen kívántatik, mingyarást indulhassanak kegyelmetekkel együtt.*” A nagy szálkás betűkkel írt levelet csak valamilyen durva szemcsés fehér porral szárítottta le, amiből arra következtethetünk, hogy itt Debrecenben még csak a legszűkösebb hadi-viszonyok között élt, s hajdúkapitányain kívül még íródeák sem volt mellette.

Késmárk város 1604. november 9-én kelt hűséglevele csak egy a több azonos tartalmú hitlevelek közül, melyeket Stoos, Remete és más városok adtak Bocskai számára. Értékes felvilágosításokat nyerünk belőlük a szabadságharc első heteinek eddig nagyrészt ismeretlen történetére. A hűséglevelek révén szinte napról-napra követni tudjuk Bocskai szerte száguldó hajdúcsapatainak menetvonalát.

*

A 17—21. számú iratok a román fejedelmek a szabadságharchoz való viszonyára és az erdélyi hadműveletekre vonatkozóan tartalmaznak értékes adatokat. Bocskai szövetségesei; Simeon Mogilla, Jeremiás Mogilla fejedelmek levelei mellett itt található a havasalföldiek írása is. A levelekből kicsendül a közös sors felismerése, az egymásrautaltság tudata. „*Nagyságod emlékezhetik reá, hogy mi semmi időben akármí tőlünk való lehetséges dologban annak az Országnak (t. i. Erdélynek) nem akarunk megfogyatkozni, mert tuggya azt is Nagyságod, hogy mi szintin csak*

az Erdélynek oltalmáért el veszítettük az mi országunkat, most is... valamire elégségesek leszünk az három országnak békés meg maradásának nyereséért, mindenre készek vagyunk.” — írja Simeon Mogilla fejedelem. Ugyanezt írja Jeremiás Mogilla fejedelem is, s a havasalföldiek hasonlóan arra hivatkoznak: „Nyilván lehet felségednél ennek ez nyomorult Országának Erdéllyel együtt, egynehány esztendőitől fogván való nyavalyás és romladozott állapotja... az régi jó szomszédságnak és atyafiúi szeretetnek viszont közöttünk való meg ujulásáért kellett volna urunknak ő nagyságának ez elmúlt napokban felségedet meg találni.” A moldvaiak csapatai az Erdély felszabadításáért folyó harcokban komoly segítséget nyújtottak a szabadságharc számára. A közös harc eseményeiről számol be Simeon fejedelem 1605. augusztus 4-én és 6-án kelt levele, melyeket a hadtörténetírás értékes dokumentumként tud felhasználni.

*

Az utolsó két irat Bocskai portai követeinek egy jelentése, valamint Mehmet tihájának Bocskaihoz küldött kérvénye. A követjelentés toll-hiba következtében téves keltezésű, ugyanis a jelentés végén írt április 24-i dátum ellentétben áll azzal, hogy a követek már májusban történt dolgokról írnak levelükben. A követek színesen leírják a portán dívó szokásokat, a szultáni fogadások rendjét, s jó megfigyelő készséggel festik le a török udvari életet. Kitérnek a levélből, hogy Bocskai követei milyen nagy megbecsülésben részesültek a portán, s nem vazallusi függésben levő fejedelem megbízottaiként kezelték őket. A szultáni udvar diplomáciai szokásokat nem nagyon betartó légkörében szokatlannak hat az a bátorság és határozott fellépés, amellyel Bocskai követei képviselni merték fejedelmük és az ország érdekeit. A jelentés egyik mondata fényt vet arra, hogy Bocskai seregében hiány volt a puskás gyalogok terén, mert a fejedelem ezeknek küldését sürgette a portán. A levél egyik legérdekesebb része a Bocskainak adományozott korona ügyével kapcsolatban nyújt nemcsak érdekes, hanem eddigi ismereteinkkel ellentétes felvilágosítást. A történetírás eddigi álláspontja szerint ugyanis a koronát a török erőszakolta Bocskaira, aki azt csak udvariasságból fogadta el, s nem is engedte megkoronáztatni magát vele. Ez a követjelentés viszont arról számol be, hogy a korona adását Bocskai szorgalmaztatta a portán, s a törököknek „... nagy tanácsok volt, kell-e cselekedni, nem-e, mint hogy soha senkinek az fényes Portáról koronát nem attak, hanem csak botot, zászlót, sőt ugyan tanácsot is kérdették tanulról tőlünk, kire mi így feleltünk: mint hogy felséged az magyar királysággal nevezetetik az Athnamében az Császártul, királlyá úgy lehet kárki, ha meg koronáztatik. Más az, az több magyar országhoz tartozó országok is így hajlanak hamarébb meg, az magyar nemzetségnek is így nyukszik inkább szive meg az hatalmas Császárhoz való bizodalomban.” Memhet tihaja is azt írja kérvényében: „Az Hatalmas Császártól is az portáról felségednek kívánsága szerint mindenek meg löttének, Korona, pénz, Bot, zászló”, s emlékezteti Bocskait, hogy

amikor Konstantinápolyba küldte, minden kegyelmességét ígerte „*ha az Coronát meg hozom.*” Bocskai a korona kérését könnyezete előtt eltitkolta. Ma már nem lehet pontosan megmondani, hogy milyen politikai elgondolások vezérelték Bocskait, amikor a korona küldését egyfelől szorgalmazta, amikor viszont megkapta, nem kívánta azt használni, sőt úgy tett, mintha nem tudott volna a dologról, s nem várt kellemetlen meglepetésként érintette volna az ajándékozás. Talán csak a Habsburgokat akarta ijeszteni azzal, hogy korona birtokában magyar királlyá is koronáztathatja magát a Porta teljes támogatása mellett, vagy meglehet az is, hogy a tavaszi győzelmek forró napjaiban úgy látta, a nemesség döntő többsége támogatná az ő királlyá választását, s később, mikor tapasztalta a nyugat-magyarországi nemesség császárpártiságát elállt ettől a szándéktól? A kérdésre a feleletet magával vitte sírjába a nagy fejedelem, aki ragyogó győzelemre tudta vinni megtapcsott, elnyomott nemzetének ügyét, de ugyanakkor bölcs megfontolással és példás önuralommal tolta el magától a korona varázsát, mert talán úgy látta, hogy ez akadályokat gördítene a nemzeti ügy diadalútjába. Reménytelen kísérlet volna az élők sorából eltávozott nagy emberek minden rejtett gondolatát, titkos szándékát évszázadok távlatából kikutatni, s mindent pontosan megállapítani. Mindig akadnak olyan titkok, amelyek talán örökre megfejthetetlenek lesznek, hacsak egy újabb, váratlanul előbukkanó megsárgult levél fel nem lebbenti róla a bizonytalanság fátyolát.

*

Végezetül két kérdéssel kívánok még röviden foglalkozni. Az egyik forráskritikai, a másik levéltártörténeti probléma.

A most közlésre bocsátott iratok értékes adatokat tartalmaznak Szamosközy István történeti maradványai hitelességének elbírálásához. Szamosközy ugyanis nemcsak ismerte, hanem fel is használta munkájában ezeket az iratokat, hiszen vannak olyan részek művében, melyek szinte szóról-szóra megegyeznek ezekkel a levelekkel. Mindez kétségtelenül emeli a Bocskai szabadságharc koráról írott sorainak történelmi hitelességét, s arra enged következtetni, hogy olyan leírásai, melynek levéltári anyaga elveszett vagy lappang, szintén többnyire eredeti forrásanyag alapján készültek.

A másik, szó szoros értelemben vett izgalmas probléma; vajon hogyan kerültek ezek az iratok, melyek lényegében a Bocskai- és Báthory-családok titkos levéltárának maradványai, az Eszterházy-család birtokjogi iratai közé? A pontos feleletet erre a kérdésre még nem ismerjük, de van egy hipotézis, amely, ha kissé talán kalandosnak is tűnik, de ez idő szerint mégis a legvalószínűbb. Ez a feltevés elvezet bennünket a 17. század elejének egyik legszebb, de ugyanakkor nem a legszigorúbb erényű asszonyához: Báthory Annához.

A meggyilkolt Báthory Gábor fejedelem húga mint tudjuk, közeli rokonságban állt Bocskai Istvánnal, s egyben Kereki várának a birtokosa is volt, ahova a fontos, s nem egy titikos adatot tartalmazó iratok könnyen odakerülhettek. Bethlen Gábor fejedelemsége idején a szép Báthory Annának menekülnie kellett Erdélyből a bibliai erényességű fejedelem-asszony bosszúja elől. Lengyelországba ment, majd később idősebb korában visszatért hazájába, de nem Erdélyben, hanem Felső-Magyarországon telepedett le. Itt kapott egy kicsiny birtokot Eszterházy nádortól, melyen életének hátra levő részét eltöltötte. Halála után a birtok visszaszállt az Eszterházyak tulajdonába. A feltevés szerint az értékes két iratcsomó Báthory Anna ládáinak egyikében kísérte végig útján a kalandos életű szép asszonyt, s halála után az Eszterházy-család levéltárába került. A koronatanú, aki e feltevés helyességének ügyében a döntő szót kimondhatná, már mintegy háromszáz éve halott, s a regényes életével foglalkozó írók sem tudtak semmit erről a cselekedetéről. Lehetséges, hogy újabb levéltártörténeti kutatások egészen más úton találják majd meg e két iratcsomó vándorlásának hiteles történetét, de addig tekínlhetjük úgy, mint Báthory Anna értékes örökségét az utókor számára.

1.

1604. április 1.

My Mehemeth Passa istenek kegyelmességéből az Hatalmas Gőzhetőetlen török Chászárnak itkűn való országának főVezére minden... illendő dolgokban ajánliuk *kegyelmednek* barátságos igaz io akarunkath. Mivel hogy isten akarattiból az Hatalmas Chászárnak imár... rendelteteth hadai megh indulnak és főképen Erdélre fő gondviselésünk leszen, minth hogy az Erdéli fő emberek közül sokan az Hatalmas Chászárhoz hűségéketh megh mutatván ide az ő Hatalmassága szárnia és gondviselése alá iöttének szép haddal, s ith vadnak, mely hűségékérth az Hatalmas Chászár... nem akar háládatlan lenni, hanem gondolh akar reáiuik viselni. Találának megh azérth engemeth az fő Emberek közül, ielentik hogy *kegyelmed* enek előte való üdőkbenis az Hatalmas Chászár Országának egyik fő gondviselőie volth, és ő hatalmasságának io akaroia. Kérének ezen, hogy *kegyelmednek* én is egy leveleth iratnék, melyből vehetné eszében *kegyelmed* az ő hatalmassága io akaratjath azokhoz, kik őhatalmasságának feieth haytanak és hívek... hogy migh Erdél az Hatalmas Chászártól el nem szakada, minemü szép csendes békeségben éltek, senkítől semí bántásokh nem volth, hogy elszakada pedigh töllünk, minemü hasznok avagy romlások nagy veszedelmekel követék mind ez ideigh *kegyelmed* iol tudhattia. Székel Mojzes töb fő népekel az Hatalmas Chászár köntöséhez ragaszkodván, minemü hitelek és böcsületes állapottiok volth itban, egieöektől *kegyelmed* meg értheti, mely hűségékérth ő Hatalmassága az Erdéli Vajdaságra bebocsíátván, magáth mód nélkül ha el nem vesztette volna, s az ő hatalmassága ereieth megh várta volna,

most is Erdéli Vajda volna. De hogy *kegyelmednek* ió akaratkath megh ielenczük, *kegyelmed* gondolkodgiék minden mostani...beli állapattiaról s megh maradásáról. Az németh közth minemü böczülettel vagion iól tudgiuk, szabadságtokban törvényetekben minth akar rontani mindeneketh tudunk. Most azért az ideie, hogy *kegyelmed* igaz ió akaratiáth, ő hatalmasságához megh mutassa és Erdélnek igaz ió akaróia legyen, és ha my... szándéka *kegyelmednek* mingiarást megh hüth Embere által s levele által megh talallyon, érthessük *kegyelmed* ió akaratiáth, mellyeth ha megh értettünk *kegyelmednek* mi is igériük magunkath, hogy valamith ő hatalmasságától kíván *kegyelmed*, mindenek *kegyelmed*, kedve szerént lesznek, minth hogy főképen az itben levő magyar fő embereknek *kegyelmed*hez való ió akaratiath lattiuk ezeknek az hatalmas chaszár minden reghi szokoth szabadságokath... megh atta s engette minden czikelekben. Hogy ha pedig *kegyelmed* valakiath idebe akar hozánk küldeni bizvásth félelem nélkül be külgiön merth az my hitünkre tisztességünkre senkitől semmi bantasok nem leszen valamikor visza akar meni békeségesen visza bochiatthiuk. *Kegyelmed* azért lássa gondolkodgiék mindezekről im my *kegyelmednek* mindenekéth értésére attuk. Mosth mindenek az ideie mikor az Hatalmas Chaszár hadaj Erdéle mennek és onnan *kegyelmed* felé. Akor ha my romlasok *kegyelmed*etkire következnék késő... minden dologh.

Isten *kegyelmed*eth tarchya megh ió egéségben sokáigh. Irtuk Nándor Feiervároth Szen György havának első napián. 1604. Esztendőben.
Külcím: Vitéz Urnak Boczykai Istvának adassék ez levél Nekünk Vitéz Ur barátunknak kezében.

Thugra és pecsét.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

2.

1604. május 5.

Szolgálatomath aiánlom *kegyelmednek* minth nekem mindenkor bizozth uramnak. Aggyon Isten *kegyelmednek* minden dolgaiban kívánása szerint való iókath. Értem az *kegyelmed* irásáth, bizony uram elég niavoljában, romlásban, niomoruságban iutánk. Az Ur Istennek váriuk hozzánk való kegielmességét. Az Feiedelmek közöth való békeség, ha mindent helére nem hoznais, kitül el szakattunk, mégis háborodoth szívünket meg chöndesitené, kit engegyien megh ü Szent Felsege.

Sarmasági uram dolga miben legien akaria *kegyelmed* én tüllem érteny. Basta uram ő Nagysága hivatoth vala, mikor az levelek ü Nagysága kezében iutottak vala, Kezemben adván eggik Bektes basának szoloth, az másik Bethlen Gábornak, de az levél nem az Sarmasági uram keze írása, sem az manu propria, az stilusais nem az, mert igen parasztul vannak az levelek írva, hanem az pechét az ü maga pechéti, és zimere.

Hiszem azt, hogy Basta uram eleget értekezet, hogy valóságos képpen végére mennyen az dolognak. Nem tudom immár ha ü Nagysága mehetette valami bizonyosb dolognak végire, és ennél tovább való dolgát az utána nem érhettem. Mely ha csak ekken... állapodik meg én sem itilhetem vétkesnek... lenny, meg lehetett hogy pechétlő giürüét *fejy szó törlés* valamelly nem io akaróia kilophatta sebéből. Sarmasági uram Kolczsvárath vagion, ninchen semmi bántása chakhogy tartóztatva vagion. Senkit mód nélkül Basta uram ü Nagysága meg nem bánt, abban hiteles vagiok, mellyet ü Nagyságátul hallottam. Az minth *kegyelmed* énnekem ír Asszoniom Sarmasági uramék felől az minth szinte *kegyelmed*, mys ide eleget hallunk közhirrel, de hogy én valami bizonyost irhatnék *kegyelmednek* az dolog felől, Isten láttya nem tudok. Haller Gábor uramnak szálló levelet késedelem nélkül meg küldöm. Értegetem vala, hogy Isten *kegyelmedet* az Comissárius Urakval ide be hozza, mellyek szívem szerinth kyvántam, aggia Isten hogy lehessen meg. Mégis uram az régi dolgokról beszélgethetnék ez mostani niavaliás időben. Tarcha meg az Isten *kegyelmedet* sokáig io egészégben. Datum ex Gialu 5 Mai 1604.

Pancratius Sennyey mp.

Külcím: Spectabili et Magnifico Domino Stephano Bochkai, de kis Maria, Domino mihi semper observandissimo.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 46. fasc. G.)

3.

1604. június 23.

Spectabilis et Magnifice Domine mihi confidentissime Servitiorum meorum paratam semper Commendationem. Isten Nagyságodnak minden yo akaróyval edgüth hosszú életet io egészéget zerenchies előmenetellel adgion.

Mivelhogi Nagyságod nekem giermekségemtől fogva igaz yo akarattiat mutatta, és megis tapasztaltam volt, énis ha miben tudtam volna, Nagyságodnak zeretettel zolgáltam volna, de az sok zerenchietlen változások és sok budosásink nem engették hogi Nagyságodnak zolgálhassunk. Mostan penig Isten Nagyságodnak zivét erre fel inditván, hogi hazájának és meg romlot nemzetségének szolgálon, bizony igen dichiretes dolog és Nagyságodnak nagi előmenetelére tendál. Az Tavazzal Nagyságod amelj Murat neü rabiát sanczaért be bochiátotta volt, aval mikoron én bezéltem volna és Nagyságod felől zorgalmatoson kérdezkedvén, és az Nagyságod állapattiat valami részéből megértettem volna, sokat magamba gondolkodván az Nagyságodhoz való yo akaratom fel inditván, nem türhetem hogy az el indított tractatus el ne kezgiem az Vezér Passával ő Nagyságával Nagyságod felől, és mikoron Nagyságodnak minden elébbeni állapattiat megh declaráltam volna előtte, Nagyságodhoz

mingiárt sok yo akarattiát vöttem ezemben az maga aiánlásából és mingiárt ugi irtam magam akarattiából Nagyságodnak az el küldött levelet meli levélre minemü yo akarattal igrte magát Nagyságod az hatalmas Chiazarhoz és meg romlott országához, mindeneket az Nagyságod rabia az Passának és nekünkis meg ielentett, meli Nagyságod hozzánk való io akarattiát, engedgie az felséges Isten, hofi mys haladóképpen zolgalhassuk meg Nagyságodnak és Nagyságodis el kezdet io indulattiában procedálhasson haznoson és yo zerenchiesen. Minemü dolgokat kívánion penig Nagyságod az hatalmas Chiazartól, mikoron nekünk Murat meg beszéllette volna, mingiárt zépen minden kívánságit Nagyságodnak Articulusokban chináltuk és ugi vittük be az Vezér Passának ő Nagyságának, mely Articulusokat Török nielven meg fordítván, mingiárt postán az mostani fő Vezér eleiben küldé, és onnan mingiárt az hatalmas Chiazarhoz be viszik és Nagyságodnak minden kívánságiról ő hatalmaságától bizonios io kívánsági zerént való kedves válasza iő felette igen hamar. Ebben Nagyságod bizonios legien hofi mind az hatalmas Chiazartól, fő Muftitól, fő Vezértől és Janichiár Agától hit levele megien Nagyságodnak, és feidelemségről bottia zazlóa azokkal az circumstantiákkal megien az haddal egiüth, valamint szintén Zultán Zulimán atta volt János Király fiának az feidelemséget mind az Tiszán innen való földel edgiüth, mert valamennél iobban tudgiuk itt az Nagyságod dolgát ágálni Rédey Ferencz Urammal edgiüth, ki Nagyságodnak yo akaróia, azon igiekezzünk, az fő Vezér, fő Janichiár Aga, az hatalmas Chiazár derekas hadával edgiüth tized napra ide érkezik, az Tatár Hán fia Zemelie zerént iő. Ezekkel az emberekkel meg gondolhattia Nagyságod minemü hadak lesznek, bizonios legien Nagyságod ebben, hofi Isten segítsége vellek lévén, Erdelinek meg zabadítását ez esztendőről semmiképpen el nem halasztia. Nagyságodnak mostan minden böciülletes dolgaynak előmeneteliben felette io módgia vagion, mert az Vezér Passa és Bektes Passa ő Nagyságok Nagyságodnak igen io akarói. Nagyságod bizoni semmi dolgayban meg nem fogiatkozik chiakhogi Nagyságodat én kérem ezen mint io akaró Uramat hofi Nagyságod el kezdet yo indulatinak véghez vitelében meg ne szünniék hanem zorgalmatosan visellien gondot immár el kezdet dolgayra Nagyságod ugi, hofi senki ne érchie se tudgia hofi mikor Isten segítsége által Nagyságodhoz közel leszünk, Nagyságodnak minden késedelem nélkül az el indulásban lehessen mingiárt módgia. Mert ebben bizonios legien Nagyságod és telliességgel el hidgie hofi ugi igiekezzük ágálni az el kezdet dolgot hofi minden kívánságokról való hit levelek, Athname levél bot és zazló azokhoz illendő aiandékokkal velünk edgiüt legienek az Passánál, és mikor Nagyságodhoz akarunk küldenü akkor chiak ugi mennek fő fő zemeliek az levelekkel edgiüth és segítséggel, hofi Nagyságodat mindenekről certificálván, és el hivén Nagyságodis hofi ninchien semmi chialardság az dologban, minden félelem nélkül indulhasson Nagyságodis akor, Nagyságodnak ennél töb levelet immár senki nem küld mindaddig valamig Nagyságodhoz közel nem leszünk.

Nagyságodnak itt azmi kevesen vagiunk ugimint egienéháni száz magyar, igaz io akaróy Nagyságod emlékezzék meg Erdéliben el vót sok iavayról, zegény meg niomorodot yo akaróyról, mostan vagion Nagyságodnak mód-gia ebben hogi yo hirét nevét terieszse és io akaróyvalis iol tegien, de főképpen az zegény megromlott orzágnak ez nagi inségből az hatalmas Chiazar segítsége által való meg szabadításában zolgallion, melliet ha Nagyságod meg chielekedzik és meg telliesit az Istenis Nagyságodnak sok iot ad érette. Isten Nagyságodat sokáig tarchia meg io zerenchiesen. Datum Nandor Albe die 23 Juny, 1604.

Gábriel Bethlen mp.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. E., eredeti sk. fogalmazvány uo. fasc. M.)

4.

Dátum nélkül

Mü Memhett Passa Istennek keglmességéből az Hatalmas és győzhetetlen Császárnak itt kün való hadainak fő gondviselőie és szerdára minden hozzánk illendő és tisztességes dolgokban barátságos magunk aian-lását írjuk kegyelmednek, mint barátunknak és Istentül hoszu életet sok io szerencsétet kívánunk kegyelmednek.

Az kegyelmed minket megh talált dolgairól, hogy mind eddigis bizonyos és derék választ nem tehattünk, oka ez volt, hogy az hatalmas Császárnak fő vezérnek Aly Passának iövetelit értvén, minden dolgokat akarunk halasztani az ő Nagysága ielen lételére, hogy akkor kegyelmednek bizonyosb választ adhassunk minden dolgokról, ki ide iutván az hatalmas Császárnak derék erejével és nagy készüllettel, az szent Istennek ügy levén el végezett akarattia itt halála történék ő Nagyságának. Mostan immár mi reánk szállván az dologh kegyelmednek mindenekről bizonyosb választ adunk. Értjük azért mi az itt való Erdély magyar fő embereknek, kik ide az hatalmas Császár szárnya alá iöttek kegyelmedhez oly io akarattioikat, hogy az mint hatalmas Császártul Ahtmame levéllel nyertek és szerettek azt magoknak, hogy szabad választásból való feiedelmet valakit ők akarnak azt választhassanak, és az ő választásokat az hatalmas Császár is ereiben hagyván, Erdély országot feiedelmével együtt tartozék megh oltalmazni, kegyelmedeth egy akarattból feiekké és feiedelmekké akariák választani, mint illyen böcsülletes Urat kinek mind Erdélyben s mind Magyar országban sok öröksége legyen. Csak hogy kegyelmed is mutassa az mint illyen dolgokban illik az hatalmas Császárhoz oly hűségét és az szegény megh romlott Erdély országának megh szabadításában oly gondviselését kivél mind az magyar nemzetnek hasznoson szolgálhasson, mind pedig az hatalmas Császár előtt az mi kegyelmed felől való felelésünk és az itt való magyaroknak törekedése és felelése szerén nagyob és bizonyosb hitelt szerezzen magának. Illyenképpen

hogy az mint az hatalmas Császár immár megh igrte ezeknek és mi nekünk is megh parancsolta, hogy ő melléiek elegendő hadatt adgyunk mind törököt tatárt, mellyel bátorságosan őket hazáikban nem csak be vitessük, hanem minden ellenségek ellen meghis oltalmazzuk. Ezek az melléiek adatott és rendelt haddal Isten segítségéből Tömösvár felé megh indulnak, és ha kegyelmed ez ő kegyelmedhez való io akarattikat az mint immár kegyelmedet egyszer fejedelmekké igrték választani; megh nem akaria vetni: nem messze az kegyelmed lakó helyéhez Gyula, tanulságok leszen mi töllünk hogy ha kívánnya kegyelmed oda Gyulához elegendő hadatt mind törököt, tatárt, magyart, lengyelt, valamint szinte kíván annvt küldnek és az mint ezeknek, kegyelmednek is fogadjuk hogy az hatalmas Császár hűti és parancsolattia tartása szerén Erdélyben ezekkel az itt való magyarokkal együtt bevitettyük és mindenek ellen megh oltalmazzuk, Sőt ez ittvaló magyaroknak törekedésekre igrünk kegyelmednek bizonyos suma pénzt, kivel kegyelmed mind azoknak kik keglmeddel együtt iónek s mind pedigh az után iönnének megh fizethessen. Megh találván pedigh ez üdő alatt az hatalmas Császárt, biztattyuk kegyelmedet avval, hogy megh látván mind az kegyelmed ő hatalmasságához való hűségét, s mind pedigh az mi törekedésünket kegyelmedhez sokkal több ioval leszen sőt az ő hatalmassága kegyelmességében kegyelmed semmiben megh nem fogyatkozik. Mint hogy pedigh immár kegyelmednek az hatalmas Császárhoz ilyen io akarattiat értettük és ez itt való magyar fő emberek is ilyen io szüvel törekednek kegyelmedért: Intyük kegyelmedet szeretettel, hogy ebbeli io akarattiat imár megh nem vonnya, hanem ide az hatalmas Császár birodalmában el iöyön, és az megh mondott suma pénzt kegyelmednek valahova kívánnya az hatalmas Császár birodalmában oda külyük. Mind ezekben pedigh az megh irt dolgokban és ehez illendőikben minden álnokságh tétovázás és fogyatkozás nélkül el járunk, esküszünk az egy Istenre az Mahumet szent prófétára és az mi igaz töröki hitünkre, keglmedtülis pedigh azon igaz és hűttel való maga megh kötelező hűséget és igasságot kívánunk. Isten sokáigh éltesse keglmedet. Irattuk az hatalmas Császárnak győzhetetlen hadainak Lándorfeivár mellett való táborában

Külcim: nincs.

Thugra és körpecsét.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77, fasc. E.)

5.

Dátum nélkül

En Czylaly Haszon Passa az Hatalmas és győzhetetlen Török Császárnak Tömösvári fő Beglerbekie és az Erdély országára rendeltetet hadaknak fő szerdára minden tisztességes dolgokban való zolgalatomat irom

Nagyságodnak mint vitéz szomszéd ur barátomnak. Isten sokáigh éltesse kegyelmedett és sok io szerenczekkel megh álgya.

Muráttul először az kegyelmed rabiátul értöttük vala kegyelmednek az hatalmas Csaszárhoz való io akarattyát, annak utánna ide iutván az Erdély országának megh szabadítására rendeltetett hadnak elől iáróival, az Erdély magyar fő emberek mutaták mind az fő Vezér Passának és fő Janchár Agának kegyelmednek szóló hütt leveleket, mellyekben kegyelmedet intik arra hogy ide az hatalmas Csaszár birodalmában iöyön, ielentvén az mellett hogy kegyelmedett Istennek rendelése ugy lévén, ő feiedelmekké és Erdély országának feiedelmévé akarnák választani. Mely dolgokat énis szeretettel halván itilek szükségesnek, hogy mys kegyelmednek hütt levelünket küldenők, mint hogy az Erdély segítségére rendeltetett hadaknak szerdársága az hatalmas Csaszár kegyelmességéből mostan mi reánk bizattatott, kire nizve bátorságosban iöhessen kegyelmed ide az hatalmas Csaszár birodalmában minden velle lévőekkel egyetemben. Én azért esköszöm kegyelmednek az egy teremő Istenre, az Mahomet Szent Prophetára és az mi igaz töröky hütünkre, hogy kegyelmednek sem iövő utában, sem ide iutása után, az hatalmas Csaszár birodalmában, sem magának, sem az utánna valóknak, valakik azon hüség alá akarván magokat adni vagy együtt iönének kegyelmeddel vagy annak utánna, senkitől semmi bántása nem leszen, sőt az kegyelmed böczülletes uri állapattya szerent az Vezér ő nagyságais minden ioval igiri kegyelmednek magát mindenben illendő böczülletes állapattya és feiedelmi tekinteti leszen, azonképpen az kegyelmed után valóknak-is kinek kinek az ő tekinteti és állapattya szerent leszen. És az mi reánk bizatott tiztünk szerent az hatalmas Csaszárnak rendeltetett segítséggel azon leszünk minden tehetségünkkel, hogy kegyelmedet ezekkel az itt való magyar fő emberekkel nem czak be vigyük Erdélyben, hanem minden ellenségi ellen meghis oltalmazzuk, az hatalmas Csaszárnak ezeknek kezekben levő Ahtname levélnek tartása szerent. Kinek bizonságára kültük kegyelmednek ez poczétes hütt levelünket, intvén sőt kérvén kegyelmedet azon, hogy kegyelmed ez mi levelünk látván az hatalmas Csaszárhoz megh mutatott io akarattyát ne halogassa, hanem minden kétség al és késedelem nélkül mindgyárást iötön iöyön az hatalmas Csaszár birodalmában, mint hogy ebben kegyelmednek most vagyon io módgya és ideie, az hova pedig kegyelmed szükségesnek itili ... kegyelmed eleiben elegendő hadat boczátunk kikkel kegyelmed bátorságosan iöhessen közünkben. Isten sokáigh éltesse kegyelmedett.

Thugra és körpecsét.

Külcím: nincs.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. B.)

6.

1604. szeptember 14.

Illustris Domine nobis summa semper observantia Colende. Isten Nagyságodat ez mostani io ügyeközetiben tegye szerencsésé.

Az Nagyságod rabiátul Muráttul megh értöttük Nagyságodnak az mi szegény megh nyomorodott hazánkhoz való io akarattját és ez nagy inségből megh szabadításában való io ügyeközetit, melyben hogy Nagyságod felciter procedálhasson és io successust adgyon Isten ő szent föl-ségétül szüvünk szerént kívánnjuk, mely Nagyságodnak io akarattjátért mi minemü Commendátiókal éltünk az itt való fő szerdárnál és fő Janczár Aghánál, Nagyságod az ő magok levelekből megh értheti. Minemü kívánságok legyen pedigh ő Nagyságoknak, aztis megh értvén Nagyságod mys feienként kériük Nagyságodat, ne difficultállya, hanem Nagyságod iöyön közünkben mely Nagyságod iöveteliben sok iott látunk. Egy noha annélkülis fölötte szorgalmatosok az Erdélynek megh szabá-dításában, de az Nagyságod iöveteli sokal gyorsabbá teszi őket mindenben. Másik ha Nagyságod közünkben iö, az hatalmas Császárhoz való húségét praesenciaiaval megh mutatván, az hatalmas Császárnak Nagyságodhoz való io akarattját erősbé teszi és inkább el hitetheti magához. Mys pedigh megh tapasztalván Nagyságodnak szegény megh romlott hazánkhoz való io akarattját, noha az hatalmas Császár mi nekünk Ahtname levelében töb kívánságunkal egyetemben az libera electiot megh engedte, kinek pariaiat oda kültük Nagyságodnak és az mellett elegendő segítséget igirt, a kivel nem chak be viszen Erdélyben hanem meghis oltalmaz. Tudván aztis hogy Nagyságod eleitül fogva minemü io akarattját mutatta az szegény hazához, és szabadságában minden rendbelieket mint igyeközöt megh tartani és oltalmazni, aztis előttünk viselvén hogy mi kiczintül fogva nagigh Nagyságodnak esme-retiben levén, reménségünk az hogy ennek utánnais mind törvényünkben szabadságunkban kit-kit relligioiában és privilegiumában Donatioiaban, fassioiában, Consensusiban és assecuratioiban megh tart, és mindenekben io akaró Urunk leszen. Ez okokért senkit idegent, hanem ilyen io akaró ismert Urunkat előnkben nem czak válaztyuk hanem feiedelmünké is akariuk tenni és mikor Nagyságodat Isten közünkben hozza, az hatalmas Császártul meg nyert libera Elektioról való Ahtname levelünket Nagyságod kezében adgyuk eo fine hogy senkit egyebet nem hanem Nagyságodat Conditionibus sub prae scriptis pro principe agnos-cemus et Colemus, kire nizve az hatalmas Császárnak mellé rendelt segítségének elől iáróival és egy részével ide Tömösvár mellé iutvan legh főb és elsőb gondunk volt hogy Nagyságodat bizonyos fő Attyánkfia által megh találtnók, kire válaztottuk egy akaratból és kültük Nagy-

ságodhoz Bethlen Farkas Uramat ország h tagiát, kitől ez levelünk kívül minden szükséges dolgokról szóval bővebben izentünk Nagyságodnak. Az mely szerenczétlenség ide jutván véletlenül találá bennünket talán Nagyságodnak egyebek különben referályák, de ahoz képöst hogy véletlenül és annyi számú ellenségtül eset Isten kegyelmességéből kevés szándékokat vihették véghez, az mint Nagyságod az mi Attyánkfiátul igazán és bővebben megh értheti. Nagyságod pedig abban semmit ne kételkedgyék, hogy hada elég nem lenne mert mi velünk annyt rendeltek a kiben meg nem fogyatkozunk, noha pedig ezt a kit most Nagyságodnak irunk difficultálák, de sok törekedésünkkel reá vevén aztis megh nyertük, hogy Gyuláigh valameny hadatt Nagyságod kíván annyt küldenek a menytt Nagyságod itil hogy szükséges az Nagyságod bátorságos közünkben való iövésére. Hogy pedig mind Tatárt és Lengyelt olvas Nagyságod az Vezér passa levelében, mi magunk szabad akaratunk szerént annak az levélnek megh iratása után mindeniket hátra hadtuk, az szegény megh romlott hazának könnyebtségére. Az Tatárt hogy annális inkább ne rabollya puszticza mint tavals czelekedet. Az Lengyelt pedig hogy az ő kívánságok szerént való nagy fizetésekre eléghetlennek itilők magunkat s mind az szegény hazát inkább akarván azok helyen bővebben oly török haddal indulni a ki fizetést sem kíván és az haza puzitásátulis inkább zabolán tarthattyák őket. Kériük azért Nagyságodat mégis mind feienként ilyen io akarattyát látván Nagyságod hozzá mind az fő Vezérnek s mind pedig minnyaián mi nekünk, ne rázza el magáról hanem előtte viselvén az szegény hazának mind az mostani és következő nagy romlását, azonképpen megh szabadulásátis a mellett, hogy minekünkis nagyobb hitelünk lehessen, Nagyságodnakis minden dolgaiban nagyob hitele lehessen, a mint Nagyságodat az Vezér passais inti iöyön közünkben mert így láttyuk mind Nagyságodnak nagyob böczülletit és hitelit mind az szegény megh romlott hazánknek hogy töb io következők belölle, ne kellessék kedvünk ellen Nagyságodon kívül, kit immár mi szeretettel választottunk (reménségünkis az hogy Nagyságodban megh nem fogyatkozunk) más gyámolt keresünk, mint hogy az üdü és szegény hazánknek megh romlott állapotia és országunkon kívül való létünkis haladékot ez dologban nem szenved. Az Nagyságod bátorságosb közünkben való iöveteliert pedig az itt való Tömösvári Hászton passánakis, ky mi nekünk szerdárul rendeltetet előnkben Erdélyre hütt levelét oda küldöttük Nagyságodnak, hogy semmi akadály az Nagyságod iöveteliben ne találtathassék. Hogy pedig ez mi levelünknek nagyob ereie és hitele legyen Nagyságodnál ha Nagyságod ide az hatalmas Császár birodalmában közünkben iö et in Conditionibus praescriptis megh tart, senkit egyebet Nagyságodon kívül nem választunk. Az szent Isten minket ugy segillyen és ez mellett hoszu bodogh io szerenczés életet kívánunk tizta szüből Nagyságodnak mint Urunknak.

Datum ex Castris ad Tömösvár positis 14 die mensis Septembris Anno domini 1604.

Universitas Nobilium
Transsilvaniensium in ditione potentis-
simi Imperatorum Turcarum
Constitutata.

Külcim: Illustri Domino Domino Stephano Bochkay de kisMaria Domino nobis summa semper observantia Colendissimo.

Négy pecsét.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep: 77. fasc. E.)

7.

1604. október 4.

Illustrissime domine, domine observandissime.

Nagyságodat kelleték ez dologh felől megh találnom, Ez el múlt héten Septembernek huszon niolczadik napyán hozák meg az Nagyságod nekem irt levelét Zathmárról, úgy mint dél után négy óra táyban, kiben paranchiolta vala Nagyságod, hogy én Nagyságodhoz mennek és ugian Septembernek huszon niolczadik napján ott az táborban legiek Nagyságodnál Rakomaznál. Azért Nagyságodnak akkor ugian azon Zathmari Capitán uram emberétül választ irék, megh irám Nagyságodnak hogy beteges állapotom vagon, kit mind Krauznek uram s mind a Zathmari Capitán uram látták, hogy aligh iártam a közvény miath Zathmárth létembenis. De mind azon által minthogy annak előtteis szándékom volth, hogy ha egészségem Nagyságodhoz el mennek kit meghis tökéllék vala s Nagyságodhoz elis megyek vala, ezokért penighen hogy még Zathmárt létemben értetem hogy Nagyságod kezében én felőlem valami levél vagon, ki az én húségem ellen volna. Hogy penigh Nagyságod azt ne itéllye felőlem hogy chiak fogás és én Zathmárt a dolgot nem értetem volna, Senniei Pongrácztul értekezzék Nagyságod felőle, mert ü neky megh mondtam, azonképpen Dengeleghy Miklós uramnak Dengehelegen megh montam, az dologhról akartam Nagyságoddal tractálny, mert én ü felségének az én kegyelmes uramnak Romai Chiászárnak hive voltam s hiveis vagyok, Ez közben értem fül heggiell az Nagyságod el menetelith a táborbul szinte akkor hogy indulny akarok vala Nagyságodhoz, nagioz bizonságért Váradon Concín uramtól értekeztem a Nagyságod táborban léte felől, vagy hol találok megh Nagyságodath. Ez közben ió karó emberim adák értésemre Nagyságodnak michyoda szándéka legien felőlem, arra való tekintetben iámbor szolgálímnak a kiket tartottam hivatám ide hozzám Soliomköben velek szólván tractálván a Nagyságod felőlem való szándéka felől, ugian azon

zolgháim a kik engemeth uiobban el árultak s házamath kézbe atták. Hivom az nagy Istent bizonságul hogy igazat irok Nagyságodnak, az a kéth zolghám erőltetet arra s tanachylottak hogy mingyárást minden hallasztás nélkül be mennek Tömösvárra, mert lehetetlen dologh hogy a Chiázár kegyelmét vehessem a mint a practika körülem vagyon, ijeztettek, de hogy semmi kezdet practikának oka nem voltam senkinekis ió akarattiáth, elméjének szivének gondolattiáth megh nem foghattam felőlem, sem én akarathomból senki nem tractált semmit, mit tehetek én róla? ha én akaratom nélkül valaki valamit tractál én felőlem mi vétkem énnemek abban? Salva conscientiaival voltam s vagiok mostis, azoknak az én lator lelketlen zolghaimnak tanachyokat nem fogattam, hanem házamban veztegh ültem, it voltam s vagiok mostis, biztam az én Istenemben, az én igaz voltomban és az én kegyelmes uramnak Rómay Chiászárnak ü felségének Istenes és igasságos ítéletében s kegielmes voltában. Ez közben az én áruló zolgháim ZentJobi házamath kézben atták mostan az ü felsége Zolghái vannak benne, vagion Nagyságod akarattiából ninchy e nem tudom. Másik házamath penigh Kerekith Concin uram megh szállotta s az ü felsége álgiuival lüeti, veteye ekkediglen [sic!] megh, neme, nem tudom, mert én chyak itth vagyok házamban, vesztegh ülök, senkivel semmi tractám, várom Istennek kegyelmességét hozzám, és az mi kegyelmes urunk ü felsége ió akarattiáth s kegyelmességét. Errül penigh Nagyságod üy gondolkodgyék, hogy bizony inkább akarom (ha egeib nem lehet benne) Soliomkú váráth véremmel megh festenem, hogy nem mint Törökké lennem és mind az írást s mind az én áruló Zolghaimnak szavokat azzal akarom megh hamisitany. Ez még soha nem hallatoth Magyar országban, hogy egy uron ez essék törvéntelen, egy lator zolghayanak szavára, vagy török közül hozoth ál levélre való tekintetben, hogy mingyárást házáth iószágáth törvéntelen el vegyék, más házáth reá vitassák, mert a Nagyságod ítélethi vagy hiszi Nagyságod vagy nem de olly embernek hidgyen Nagyságod, ha Nagyságod énnemek megh irta volna hogy iüy hozzám mert valamí practika levél vagyon kezemben felőled, bizonyos legyen Nagyságod benne hogy el mentem volna, mert tuttam ártatlan-ságomath, soha ü felségének annyit nem vétettem kinil többeth nem szolgáltam mind én s mind az én atiám. Kérem azérth Nagyságodat, Nagyságod paranchiollion Conczin uramnak, mennyen el Kereky alól, ne lütesse, hagyjon békét nekik, és paranchiollion Nagyságod az ü felsége Zolgainak hogy iüienek ky ZentJobrólis bochássák kezemben, nem megyek én sehova mert én ü felsége hive vagyok, neis vegye Nagyságod el tülem az én házamath iószágomath ilyen hatalmasson és mód nélkül, ky még magyar országban nem történt. Nagyságodtul válaszi várok. Kéremis Nagyságodath hogy Nagyságod mutassa megh ió akarattiáth hozzám, ne késlellye a válazth mert tuggya Nagyságod hogy embernek drágáb marháya ninchiyen az életénél. Örömet irtam volna ü felségének az mi kegyelmes Urunknak s emberemethis bochiáttam

volna fel de tudom hogy Nagyságod az én emberemet fel nem bochyátaná hanem érthy Nagyságod az én irásomath s akaratomath értésére adhattya Nagyságod ü felségének. Ha penigh Nagyságod énnekem megh engedý azt hogy emberemet bochyássam fel ü felségéhez, mingyarást fel bochyátok s megh találom ü felségét az én ártatlansághom felől. De azonközben kérem Nagyságodath minth io akaró uramath, Nagyságod énnekem iryon valamí bizoniosst akarattya felől, a kihez támaszkodhas-sam. Tarchya megh Isten Nagyságodat. In Soliomkü 4. Octobris 1604.

Stephanus Bochkay

Tudom hogy Nagyságod körül magyar Deákokis vannak, Nagyságod énnekem Magyaról tegyen választh merth énnekem Deákom ninchiyen, ki el árult benne, ky penigh Kerekiben a szállot várban vagon, magham penigh Deákól nem értek, ha választ kell tennem a Nagyságod levelére hogy véték abba ne essék azérth kyvánom Nagyságodtul.

Kívül: Anno 1604. 4 Octobris. [*Belgiojosónak küldött levél másolata.*]

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

8.

1604. október 5.

Spectabilis ac Magnifice domine Amice nobis observandissime.

Salutem... etc. Certiores facti summus aliqua *Magnificae dominationis Vestrae* loca. per *Magnificum dominum* Ciprianum a Conzin, ob rumores sibi quosdam de *Magnifica dominatione Vestra* sinistros allatos occupata esse, quia vero Rumoribus huiusmodi locum nullo modo, aut fidem dare possumus, imo plurimum de sinceritate *Magnificae dominationis Vestrae* polliciti nobis semper summus, atque ob id, nos in persona, ad cognoscendum rei statum, ad illas partes conferre statuimus. Ideo ad significandam benevolentiam, et qua complectimur *Magnificam dominationem Vestram* amicitiam Praesentium exhibitores Praecipuos Viros et Suae *Maestatis* servos ad *Magnificam dominationem Vestram* expedire volumus, qui eandem certiozem reddant nos sibi ut huiusque semper ita adhuc amicum esse, et vel nunc maxime licet errore aliquid, fortassis peccatum esset, tamen ubi ad nos succurrere mature vellet, Paterne sibi affectum manere et declaraturum. Id, donec coram facere possimus, paenes se, exhibitores *Magnificae dominationis Vestrae* retinebit. Quam de reliquo diutissime valere optamus. Datae ex Kálló, 5. 8bris Anno 1604.

Spectabilis ac *Magnificae dominationis Vestrae*.

Giovanni Giacomo Barbiano
Conte Di Belgiojoso sk.

Külcím: Spectabili ac Magnifico domino Stephano Bochkay de Kis Maria.
Liberò Baroni, Domino et Amico nobis observandissimo.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

9.

1604. október 7.

Spectabilis et Magnifice domine Amice observandissime.

Az *kegyelmed* leveléth es Imreffy urammal lött tractalásat is meg érttettem bőségesen, kiknek fundamentumáth kiváltképpen ez kéth dologban itélyük lenni, tudni illik, előzzör miképpen lehessen assecuratus *kegyelmed* élete felől, és annak uthánna ez ioszágh helyett oda felliebb holott és minth adassék más *kegyelmed*nek.

Kyre *kegyelmed*nek azth irhatom hoga mivel én *kegyelmed* felől mindenkoron böcsölletes itélethbe voltham, es soha romlásáth nem, hanem nevedéséth kyvánhtham, mostanis egieb igiekezethbe nem vagiok érthvén az *kegyelmed* leveléth és maga mentségitis. Erre nézve az *kegyelmed* első kyvánsága felől így gondolkodtam, hoga az *kegyelmed* felől támadott suspicionak mindenek elméiekből leendő ki vételérth, Kereki házáth adgia kezembe ő felsége Chaszár urunk számára *kegyelmed*, és maga legien Soliomkóbe el bochatván az kéth Capitantis, kyk *kegyelmed*nél vadnak. Én viszonth *kegyelmed*nek zálogul Rothfiz uramot adom illy Conditional, hoga huszadnapig Chaszár urunktul ő felsége keze írása alatt eggi charta biankáth hozatok, és valaminth ez felől megh irth dolgok felől végezünk arra iriuk. Ha penigh *kegyelmed*nek ez dologhoz illendő iobb gondolkodásy vadnak azokoth *kegyelmed* adgia értésünkre, bizonios levén *kegyelmed* benne, hoga valami tysztemhez illik. sincere tractalok és végezek *kegyelmed*del.

A haiduk állapotáth ami illethy kyk *kegyelmed* mellett vadnak és egiebb szolgayth s hozzá tartozóyth azoknak my tőlünk sem személiekben sem ioszágekba sem marháiokba bántások nem leszen, mindenekbe assecuratusok lehethnek.

Ha penigen mind ezekről *kegyelmed* sincere nem akarna tractálni velem, *kegyelmed* az kéth Capitant minth követimet bochassa vizza, az uthán énis tovább gondolkodom dolgaimrul.

Tarcha megh Isten io egességben *kegyelmed*deth. Datum in Adorian 7 octobris anno 1604.

Giovanni Jacomo Barbiano conte di
Belgiojoso sk.

Külcím: Spectabili ac Magnifico Domino Stephano Bochkay de kys
Maria Domino Amico Nobis Observandissimo. Kéréky.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. Fasc. E.)

10.

1604. október 9.

Tekintetes es Nagiságos Vitéz Ur, minden tiztességes dolgokban való barátságos zolgálatomat aianlom Nagyságodnak. Isten Nagyságodat éltesse zerenchieltesse es egy napiát tegie ezerre.

Értettem hogi Nagyságod az hatalmas Chiazarhoz hűséget, s az maga Nemzetségéhez való io akarattiat meg akaria mutatni. Isten Nagyságodat sokáig éltesse es adgia hogi az ő Hatalmassága köntöse alatt hazaiában Nemzetsége között sok eztendőkgi yo zerenchiesen meg maradhasson, es ő Hatalmasságának hiven zolgalhasson. Mierthogy penig az fő Vezér Passától ő Nagyságtól nekemis tanuságom vagion hogi Nagyságodra yigiazzak, Nagyságodat yo akarattal kérem hogy az Nagyságod zandeka s yo akarattia mi legien, adgia értesemre, mielt Nagyságod hozzánk közleb érkezik, es valamiben nekem paranchiol, az Hatalmas Chiazarnak, Nagiságodnak, es Erdély Országának valamire elégséges lezek zolgálni akarok, én bennem Nagyságod semmiben meg nem fogiatkozik. Tarchia meg Isten Nagyságodat. Költ Temesvár mellett való Táborból, die 9, Octobris 1604.

Amhat Ziliztrey Passa, yo akarattal
zolgál Nagyságodnak

Külcím: Tekintetes és Nagiságos Vitéz Urnak az Nagiságos
Kis Mariay Bochkay Istvánnak adassék ez levél.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. Fasc. E.)

11.

1604. október 10.

Spectabilis ac Magnifice domine: Amice observandissime.

Meg értettük az *kegyelmed* leveléből hogy az Vallon Capitanokat a kedh [?] Nimetet és Balog Imrehet s, Kapronczait el boczátotta *kegyelmed*, kit io néven vöttünk *kegyelmedtől*. Aztis értiük, hogy *kegyelmed* remilvin azt, mivel az *kegyelmed* szolgálaiának nem lehetne elegedendő hitele nálunk, az okon nem boczatana emberét ide, hanem mi tőlünk kívánná azt, hogy egy meg hit bizonios emberünket boczatanók oda, ki által sincere tractalhasson velünk minden dolgokrul. Ebbennis azért az *kegyelmed* io indulattiát értvén, nem akariuk hogy *kegyelmed* meg fogiatkozzék, hanem szándékunk az, mivel Pethe Lazlo Uramat által boczassuk *kegyelmed*hez *credentia* levelünk mellett, kinek az mi rizünkről tellies tanusága lezen mindenekről, *kegyelmedis* rendellie ugy dolgait két vagy három óráig ligien viqe az tractatusnak, mert ha az Erdéli Vallonok, Pecz uram hada és az Haidusagis elérkezik, ili ailkalmatosságunk nem

lizen az *kegyelmeddel* való tractalasra. Nem boczatván ugyanakkor tisztünk arra, az mint mostan magunk livin: Minek előtte penig Pethe Lazló uramat oda boczatanók *kegyelmedtül* azt kívániuk, *kegyelmed* mingiárást kisedelem nélkül kölgjön mind maga s, mind körülötte való zolga és haidu rend kipekbe s, Nevekkal, hit alat egy *Salvus conductust* hogy *kegyelmed* minden bántásnélkül vele leendőkkal vizza boczattia és ez tractatusba semmi zin és fogás nem lizen. Mikor peniglen vizza ió ő *kegyelme*, *kegyelmedis* boczassa ő *kegyelmével* egy meghit emberét, kít miis bona fide bikivel vizza boczatunk. Ez levél küldissel *kegyelmed* ne kissik semmit. Éltesse Isten *kegyelmedet*. Datae in Castris ad Adorian positis hora secunda diei 10. oktobris. Anno 1604.

Giovanni Jacomo Barbiano
...sk

Külcim: Spectabili ac Magnifico domino Stephano Boczkai de kfs Maria Domino et Amico nobis observandissimo. Kereki.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. Fasc. E.)

12.

1604. október 11.

Mi az kik alól meg vagiunk irattatván, noha az mi urunknak Boczkai Istvánnak mindenkoron hívek voltunk és engedelmessek oly dolgokban melliek haznára és becölletire néztek. De mivelhogy az következő mód zerint vettük volna ezünkben hogy Czazár ő Felsige ellen az keresztiségnek ellenségivel az Törökel practicát inditot volna, meli mint ő Felségének mint penig az mi édes hazánknak romlására volna. Azért semmiképpen el nem halgathatók, hogy az mellieket mi ebben értettünk, az mi hitünk és hüsügünk zerint, meliel mi élünk Istenünknek Fejedelmünknek és hazánknak tartozunk meg ne ielentenők.

Azért mivelhogy még annak előtte kezdettik vala hirdetni hogy mikor az Haiduk Groff Urammal Chatára mentek vala Temesvár felé, akkor találak volna egy levelet melliet Boczkai Uramnak Bethlen Gábor irt volna, és kit Generális uramnak vittek volna, és ezenközben egy Haidu találta volt el hozni az Bethlen Gábor dolmániát kinek az sebében tanálták meg az Bethlen Gábor levelinek az mássát, melliet Boczkai Uramnak költek. Melliek hogy meg értet Boczkai Uram, azon közben találta Generális Uram ő *Nagysága* az Rokomazi Táborban levél által hivatni Boczkai uramat, Meliből mingiárást azt colligalta, hogy meg akaria fogatni, és azért hivatia. Azért hivata minketis Soliomköben, és proponálá az dolgot mit kellesék czelekedni, mert Generális Uramnál nálla az Bethlen Gábor levele, és bizoniousson reminli s tudgia hogy azért [egy szó törlés] hivatia hogy hogy meg fogia. Meli dologról eléggé disputáltunk, ha

kellesséke az felsége *kegyelmessigi*hez foliamodni vagy nem, de az dolgot jobban aperiálván és ő magais nem bizhatván az ő felsége *kegyelmességé*hez, mondván hogy soha neki nem hinnének, meliről példánkis volna úgy mint Josika, Sarmassági és többek, kiket miképpen kinzottak vagy öltek volna meg. Ugy lón az vigezés hogy Törökhöz foliamodnék és Giulára bemennink, mivel hogy az Bethlen Fankas levelétis megmutatá, kit Giuláról akkor irt volt, kiben kívánnia vala hogy Boczkai Uram módot adna benne mikippen löhetne Kerekiben, mert oly bezide volna velle, ki az ő *Nagysága* iavára volna. Azért Boczkai uram haza bocziátván az Kerekieket, meg hagia hogy mingiárást Törökért köldenének Giulára, és ha lehetne iónének zinte Somlioköbe [*sic!*] hogy marhaiatis vihetné el, ha penig annin nem iöhetnének, iónének csak Kerekihez, Minketis penig reá felettetet vala és reáis felettetet vala hogy el menniünk velle, de mi haza iövéen Soliomkóból Zentiobra sokat gondolkodtunk az dologról, és az kik othon voltunk akkor meg ielentők az dolgot egymásnak és az Papnakis úgy végezők köz akarattból hogy mi hitünket Istenünket s az ő felsige hüsígét el nem hadnók, hanem az dolgot Concin Uramnak az Váradi Capitánnak, mivelhogy Generális Uram mezze volt értisire adnók. Melliet Zekel Ferencz Uram ki Capitán volt Zentiobban, értisireis adót minden képpen. Monta vala aztis Boczkai Uram hogy az Bassa hit leveleis nálla volna, melliet mi nem láttunk s itiltükis, hogy csak azért mongia hogy inkább el menniünk velle. Ackor penig nem akartunk váralkozni hanem hamar el menni, mivelhogy azt halliuk vala, hogy Generális Uram hamar el érkezik az haddal, de lenek olliak kik Proponáták hogy zigen lizen ha el hadgia házait hanem ha annira való Török iöne, hadna praesidiomot az házaiban, ha penig csak ezer Török iöneis Kerekiben azokkal addig meg maradhatnának, mig segítség iöne az Töröktül. Ugian akkor aiandikotis küldé Kerekiben, hogy az hova kívántatik Haidu hadnagioknak vinnék, és az kit Giulára küldenének meg aiandikoznák. Veres Mártont akarták el küldeni de úgy értiük hogy azt nem vehették reá hanem úgy halottuk, hogy Pribék Mihályt külték volna el. Ez dolgot ennél tovább sem ez előb nem értettük. Actum in Arce Adorian 11 Octobris Anno 1604.

Franciscus Zekeli
Lazarus Pozsgai
Stephanus Fráter

Ego Ladizlaus Pethe fateor et
reegno coram me oretenus etiam ab
ipsis esse confirmatus et pro
ipsis que vera fassione hoc scriptum
agnitum mp.

Ego Franciscus Daróczy fateor
similiter hos omnes pro vera
ipsorum fassione hac scriptorum
produxisse contra Boczkay idem
mp.

Johannes Imreffy idem fateor.

Ego Johannes Loniai similiter
fateor mp.

Ego Johannes Lugosi similiter
fateor idem mp.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77 .fasc. B.)

13.

1604. október 14.

Anno. 1604. Mindszent havának 14. napián.

Attuk az mi hit levelünket erős peczétnek Alatta az mi fogadásunknak urai s meg tartóia lehessönk.

Ezokayrt Az mi hit levelünket attuk az nagyságos Vytézlő Bocskay Istvánnak, ez körösztinsigne s az mi Orzagunknak s ides Hazánknak legh fő képpen az egi Igaz Hitnek megh oltalmazására kötöttünk hitvel erre magunkat s hoga edgüt ilnink hálnánk az egi Igaz hit mellet megh. Igi Attuk az mi levelünket illen hit Alat En Ligpai Balás, Ibrány Ferench, Dengelegi Miháli, Zénási Mattias, Nimet Balás minket Isten ugi segillen az telles Zent Lilek, Zent Háromság Attia fiu Isten minket ugi segillen hoga hivek s Igazak lezönk az Nagyságos Boczkai István urnak minden vitézlő Dologiban s mi Ides hazánknak megh maradásájér.

Középen pecsét.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. Fasc. E.

14.

1604. október 17.

Spectabilis ac Magnifice etc... Nagyságodnak akaránk tudtára adnunk Bochkai árultatását. Miképen ő Fölsége és az Provinciánk ellen, meg nem gondolván sem az Istent, sem hityt, hanem az földet uiobban akarván veszteni és elárulni török kézben eiteni és adni várait. Ebben peniglen kegyelmed hogy így nem volna semmit ne kételkedgyék, mert ez nyilván vagyon és igen bizonyos. Az mely zolgaival árultatását közölte, és az kiket Gyulára akart vele vinni, azok jelentették megh, nem akarván feleségeket gyermekeket el hadni, hanem úgy adták tudtára Conczin Uramnak az váradi vicecapitánynak és Conczin minekünk, mellyet értvén nagy sietséggel hátrahagyván az ő Fölsége vitéz gyalogit és Artelláriát az Slesiai fegyveresek egy részével lévén oly reminségben hogy ez le chendesitvén inkább az ő Fölsége akarattia szerint hamaréb az alsó táborba segítségére mehessenek, iöttünk Adoriánban, hogy elejt vehessük

ez ilyen véletlen árultatásnak. Mindgiárást Bochkay megh hitt zolgáit, kik között Fráter István eggiket ki ugyan sógora is gyermekségtől fogva fel tartotta, hozzánk hivattuk és megh esküttettük erős hittel őket, Pethe Lazló és Daróczi Ferencz előtt és így megh értvén az árultatást bizonyosson minden chircumstantiával egyetemben leveleinkkel és bizonyos embereink által sokzor io akaratumkbul találuk megh Bochkai Istvánt, intvén arra, hogy follamodgyék az ő Fölsége gratiához. Ez idő alatt és pro assecuratione sufficiens zaloggal kináltunk hogy adunk neki és 25. nap alatt az ő Fölsége gratiáját meg hozzatumk neki. De ő ezt nem acceptálta, hanem az előbbeli Istentelen zandékiában előb akarván menni, költötte azt (látván, hogy egyébképen az Haiduságot melléie nem haithattya) hogy az Relligioért akarnánk kergetni, és zyn alat vonta hozzáia az Haidukot, kik ő Fölsége fizetésén nem voltak, más felől pedig futotta az Török Tatárt segítségért, és így künzerítették Pezz Uramnak írunk, hogy az Rakomazt való vitélő néppel és Algyukkal iöne hozzánk, hogy minek előtte Törököt zallitanna Váraiban, megh haitanánk őket. És ez idő alatt az Haidukat is hivattuk kik az ő fölsége fizetésén voltak, azok is közöl lévén fizetést attunk nekik és Pethe Lazló által requiráltunk őket és az Bochkai zolgai vallását előttök el olvasta kibül megh érche, hogy nem az Relligioért hanem az rebelloiert jöttünk Bochkai ellen, melyet meg értvén hittek zerint fogadták, hogy ő fölsége hivek lesznek. Hó pénzeket még egy nap előtt meg attuk, másnap oztán hogy Pethe Lazlo velek zollot, virradón úgy mint 15. proximé praeteriti hainal eiót Álmosdrul Pezz uram hadával el indulván, hogy Diozegre iöyön és onnét hozzánk. Bochkai ezeket is az Haidukat az Religionak zyne alat melleie vonván, zemmelye zerint az Haiduk között levén, megh ütötte őket. Amazzok semmi ellenségtől nem tartván, vélvén hogy az Haiduság ő fölsége hivei, úgy ölték vágták őket. Pezz Uramot magát, úgy értyük hogy elevenen vitték el de igen sebes. Illyen nagy árultatást ezzen ez földön ember nem hallot melyet megh értvén reioik mentünk. de az Harcznak nem álván el futtanak előttünk.

Azért Nagyságodat akaránk certifikálni, hogy voltak-éppen érche így Nagyságod az dolognak esetnek állapattját, és akik különben adnak eleibe Nagyságodnak, ne adgion hely nekik, sőt paranchollyuk nagyságodnak ő Fölsége nevével, magunk peniglen intyük és kéréjük, hogy Nagyságod illyen nagy véletlen árultatást látván, fel üllön és mindgiárást Rakomazra gyülyön, és alatta való Jobbagiokra viselleyen gondot hogy tumultuose Nagyságod ellen az haidusághoz kapcholván magokat fel ne támadgion, kegyelmed ezt bizonyosson el hidgie, hógi ez haiduság az Nobilitást akarná deleálni a mint köztök bezellettenek. Azért Nagyságod mint pedig az Nagyságodhoz tartozó valahol afféle Haiduságot tud és hall mindenüt kergesse s, le vágassa őket, és valamiképen lehet Nagod magára gondod viselleyen. Im my is az ő Fölsége hadával készen vagyunk, és azzon igyekezünk, hogy az árulóknak akarattyoknak

mennél hamarébb ellene állhassunk. Isten tartchon megh Nagyságodat io egésségben. Datum Váradini 17. 8bris. 1604

Spectabilis etc.

Giovanni Jacomo Barbiano
conte di Belgiojoso. sk.

Külcim: Spectabili ac Magnifico domino Comiti Stephano de Bathor, Comiti Comittatum Zathmarienzis Simigiensis et de Zabolcz, Sacrae Caesariae Regiae et Maestatis Consiliario Domino et Amico nobis observandissimo.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. Fasc. E

15.

1604. október 18.

Magnifici Generosi etc. ... Az Ur Isten sok iokal látogassa *kegyel-*meteket.

Az *kegyel*metek levelét Kun István Uram nekem meg adá, meliből az thi *kegyel*metek én hozzám való io akarattiat és reám való gondviselését meg értöttem, kiért az io Isten ha haláloamat halaszttia igiekezem thi *kegyel*meteteknek feienként hálaadóképpen róla meg emlékeznöm.

Mosthani állapotomat Zylvassi Boldisar Uramnak irt levelemből bőségesen megértheti *kegyel*metek, Kévánom chiak azt hoga *kegyel*metek az maga iováért az Vezért zöntelen fussa és Zilvassi Uramat és Balassi Ferencz Uramat, thi *kegyel*metek én hozzám halasztás nélkül ki köldgie, hoga thi *kegyel*metek dolgáról ő *kegyel*mével ugi tractalhassak, ki thi *kegyel*metek én tölem io néven vehessen iövendőben. *kegyel*meteknek ne kiczin gongia legien az pénznek meg szerzésére, mert ha az lezen meg lattia *kegyel*metek, hoga én bennem fogiatkozást *kegyel*metek nem talál. Az Istennek legien hála mostis oly állapattal vagiok, hoga bátorságoson öelök [ülök] szinte is most, de azért Gyulán és Zolnokban had tartasék, hoga mihelien kívántatik, mingiárást indulhassanak *kegyel*metekkel eggiüt. Tarcia meg Isten *kegyel*meteket io egésségben. Datum ex Debreczen 18 die octobris. Anno 1604. Attiafia Baratia

Bochkay István sk.

Külcim: Magnificis Generosis et Egregys Dominis Universis Hungaris in Thömösvár Existentibus dominis amicis observandissimis.

[Az egész levél Bocskai sajátkezű írása.]

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

16.

1604. november 9.

Nos Iudex et Iurati Cives totaque Communitas et Universi Inhabitatores Civitatis Kässmarcensis memoriae commendamus, tenore praesentium, significantes, quibus expedit Universis. Quod Generosus atque Egregius Dominus Blasius Lippay, spectabilis et Magnifici Domini, Domini Stephani Boczkay Verae et Orthodoxae Religionis defensoris militum Capitaneus, suo universorumque Imperio et Iurisdictioni suae subiectorum militum nomine, hanc Civitatem Universosque inhabitatores, datis superinde Reversionalibus in suis privilegijs immunitatibus et antiquis Consuetudinibus, cum uxoribus et liberis suis conservare, nec ullo modo, per milites suos, Eisdem molestari facere velit. Cui e converso nos suprafati Iudex, iurati et tota Universitas Civium, sancte promittimus et iuramus, quod in propaganda Vera et Orthodoxa Religione Cristiana, Inque defensione libertatis Incliti Regni Hungariae, spectabili ac Magnifico Domino *Domino* Stephano Boczkay, praenominatoque Domino Blasio Lippay totique Exercitus huic, eiu denique py et salutaris, in propaganda Christiana fide propositi consentiamus, et Contra quosuis impetitores turbatoresque, Conscientiarum nostrarum nec non Eversores Orthodoxae Religionis nostrae Germanos rebus sic ferentibus, una cum Coeteris Regnicolis, quibus vera religio Cordi, patriaeque nostrae dulcissimae salus permansio et libertas chara est, arma intrepide sumere, parati sumus. In cuius rei testimonium praesentes literas nostras sigillo civitates nostrae munitas, Eidem Generoso Domino Blasio Lippay dandas esse duximus. Datum in Kässmarck Nono die Novembris Anno Millesimo Sexcentesimo et quarto.

Körpecsét.

(OL. Eszterházy cs. lt. 77. fasc. B.)

17.

1605. február 2.

Illustrissime domine etc.

Mínthogy az mi szerelmes Atiánkfiának Jeremia Waidának irt Nagyságod bizonios követé által, azonképen Nagyságod irt minekünkis azon iambor fő emberétől szóvalis üzent minekünk Nagyságod. Nem irhattiuk megh Nagyságodnak mint akariuk azértis főképpen hogy Nagyságod végez provocatus előb irni akart minekünk, holot mi semmi occasiot nem attunk volna az írásra Nagyságodnak. Az Nagyságod penigh hozzánk megh mutatot mostani io akarattiát és egieb módon való io aiánlását,

mind az Nagyságod leveléből s minden iambor embere üzenetiből bősi-
gesen meg értettük, mellicket mi közönettel és szeretettel vöttünk nagy-
ságodtól, mint io akaró Urunktól. Továbbá az iria minekünk Nagyságod
minthogy az mostani Állapatok és az Nagyságod elkezdett dolgai azt ké-
vänniák, hogy mi ő Nagyságát Jeremiás Vaidát szorgalmaztatnók, és mi
es ő Nagyságával eggöt hadainkat köldenök Tatrosra, és oly hellien len-
nink az több hadunkkal, hogy személiönk szeréntis indulhatnánk oda az
hova kívántatnék. Nagyságod emlékezhetik reá hogy mi semmi üdőben
akármi tölönk való lehetséges dologban annak az Országnak nem akar-
tunk megh fogiatkozni, mert tuggia aztis Nagyságod, hogy mi szintin
chiak az Erdélynek oltalméert el vezettök az mi orzágunkat, mostis azon-
képpen Nagyságod ugi persualealion magának felöllönk, valamire elég-
ségesek leszök az három orzágnek békés megh maradásának niere-
seirt, mindenre kézek vagiunk, és ahoz az orzághoz való elebi io indu-
latunkat mostis szeretettel akariuk megh mutatni, mely dologról az mi
Atiánkfia Jeremiás Vajda böbben irt Nagyságodnak. Utolra Nagyságodat
felette igen kériök, Nagyságodnak io aiánlása szerin ha Nagyságodnak
törtinik bizonios emberit bochiátani az vagy irni, az hatalmas Vezér Pas-
sához, vagy az finies portára Nagyságod az mi dolgunkatis ne feleichie
el, irion mi felöllönkis ő fölségéknek, megh láttia és megh ismeri Nagysá-
god mies semmi üdőben az Nagyságod hozzánk mutatot mind ebben s
mind egieb hozzánk való io akarattjáról nem akarunk el feledkezni, ha-
nem minden illendő haladásunkat vezi el Nagyságod. Ide való Allapato-
kat Nagyságod bőségesen megh érthet ezen megh hit iambor zolgaiától
kitől mies szóval üzentönk Nagyságodnak. Tarchia megh Isten Nagysá-
godat io egészében és szerenchesen sok ideigh. Datae ex Civitate Szu-
chyaniensis 2 die februaris Anno domini 1605.

Simeon Mogila Vaivoda Transalpineae.
sk. aláírás.

Kivül: Illustrissimo domino Stephano Bochykaj de kisMaria divina
miseratione Principi Transilvaniae Partium Regni Hungariae do-
mino et sicolorum Comiti domino vicino nobis Observandissimo.

(OL. Eszterházu cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

18.

1605. február 5.

Illustrissime domine amice etc. . . .

Nagyságodnak hozzánk köldet fő Embere Nemes János megh adá
minekünk az Nagyságod levelit, kitől szóval izenetit is megh értettük
Nagyságodnak. Köszönettel és io néven is vöttök mind ezeket Nagyságod-
tól, hogy kevésképpen kezdettől fogva minden módon az viselt dolgait

szépen és rend szerint minden hellieken való io szerencheit megh irta és megh izente minekőnk Nagyságod. Nagyságodnak nem irhattiuk megh mint akariuk Nagyságodnak ezt az hozzánk eleitől fogván való mostanis megh mutatot io akarattiát és Szomszedságát, minthogy mies ez dolgokat megh halván, bizonyos mingiárást megh hit emberönket Zek Pétert chiak szintin ez dolognak bizonyos megh tudásáért bochiáttuk volt Nagyságodhoz, kinek oda való menetelit hogy Nagyságodis io néven vötte megh háláliuk Nagyságodnak mi es vizotagh ezen fő Emberönktől hozzánk való io indulattiát és szeretetit voltaképpen megh értették. Továbbá aggia aztis értésönkre Nagyságod hogy io móggiával hagyván minden otvaló dolgait Nagyságod mingiárost Erdély felé akarna indulni minden népével. Emlékezhetik reá Nagyságod és minden lakosi Erdélynek, miolta mi Istennek hozzánk io voltából ez feiedelemségben vágiunk, minden üdőben ugy viseltök mi magunkat, az oda való feiedelmekhez, mind penigh az egiz orzaghöz, hogy chiak mindent az io Szomszedságnak cikkelit egyaránt megh tartottuk. Mostis Nagyságod így gondolkozik erről és megh higie hogy valami az három orzagnak iavára és békességes megh maradására való dolgát illeti, semmibe nem akarunk megh fogiatkozni, valami dolog mi hozzánk illendő és lehetséges. Mert mi annak az orzagnak chiendes és békességes Allapattianak szintin ugy örönlök mint szintin az mi orzagunkénak, Egiebet mit iriunk Nagyságodnak az ide való állapotok és hírek felől, ninchy semmi egieb ionál ha volnais mindenekről de keváltképpen derék dolgokról valami most volna és lehetne ezután Nagyságodnak ezen megh hit iambor szolgálaitól szóval mindenekről bőven üzentünk kinek Nagyságod megh higie szavát. Utolszor Nagyságodat ezennis kériök hogy mihelt történik Erdély felé való indulattia Nagyságodnak Nagyságod bizonyos napiát minekőnk megh irván kölgie előb egy megh hit Emberit, kitől mies igazán megh érthesők Erdély felé való iövetelit Nagyságodnak melliet mies Nagyságodtól igen nagy io néven és szeretettel vezünk Nagyságodtól. Tarchia megh Isten Nagyságodat io egészségben és szerenchésen. Datum ex Civitate nostra Szuchianiensis 5 die februáris 1605.

Jeremiás Mogilla Dei gratia
Princeps Moldvae
sk. aláírás

Külcím: Illustrissimo Domino Stephano Boczkai de kis Maria Divina miseratione Principi Transilvaniae Partium Regni Hungariae Domino et Comiti Siculorum Domino et vicino nobis observandissimo.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

19.

1605. augusztus 4.

Serenissime Domine Princeps mihi semper clementissime servitorum meorum paratissimam in gratiam vestrae serenitatis Commendationem. Az Úristen az felséged io zerenciejeth nevellye és egi napiáth ezerré tegye.

Megh adák énnekem az felséged levelét 4 die Augusti mellyből megh érttettem hogy felségednekis bizoniosson értésére volna immár Generalis uram leveléből az my itben Erdéliben való lételünk Aly Passával ő nagyságával egyethemben, azért ammint felséged értette ugi vagion mostan minden hadunkal mind Aly Passával ő nagyságával együth itt Segesvar mellett vagiumk a my felségednek mint levelünkben s mind szónkal ighirt és fogadott hűségünket megh akarván mind felségedhez s mind peniglen az felséged orzagahoz mutatni my magunkis zemélyünk zerint itt vagiunk mostan az felséged orzagaban és ahol az zükség és alkalmatosság kívánna, semmi alkalmatosságot ell nem mulatván örömet szolgunk felségednek, ügyekezvén az felséged ellenséghitt megh zegenietteni Istennek kegyelmességéből. Illehet ennekelőtteis az felséged beivetele felől hallottam, de mostan bizoniosson értvén az felséged Erdeliben való be sietését felette igen örülök rayta, hozza az Úristen felségedet io zerenchies egységben, az szegény megh romlot hazánknak hasznára iavára ez előmenetelire. Aggia az Úristen hogy felségedet io egységben találván tizta zyből zolgálhassunk az zegény megh romlot orzagnak. Éltesse Isten felségedet io zerenczyeben sokáig. Datum ex castris nostris ad Heiasfalva positis die 4 mensis Augusti Anno 1605.

Simeon Mogilla Vaivoda regni
Valachiae Transalpanae
sk. aláírás

Külcím: Serenissimo domino et domino Stephano Dei gratia Hungariae etc
(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

20.

1605. augusztus 5.

Serenissime etc... az Ur Isten felségednek egy napiát tegye ezerré és minden dolgaiban io zerenchies előmenetelt io egységeth adgion felségednek.

Az Felséged Nemes Jánostól nekünk küldött leveléből mind az felséged io zerenciaiáth io egységeth mind peniglen az előbbi hozzánk megh mutatott io akarattját értvén igen örvendezünk raita mindniayan, miys az magunk aiánlása zerinth mind felségednek s mind az felséged orzaga-

nak minden időben áthatatos hüvei lévén Generális Uram ő Nagysága irt volt my nekünk előzzer hogi Ráczi Giergi az felséged orzagaban az ő haidóival zellyel niargalván, az havaselföldi Raduly Waidának és Némmely Erdéliiben levő városoknak tanáczziából puztitaná az felséged orzagát mindenüth valahova az ő haidóival ell érkeznék, s kívánt volt ő Nagysága my töllünk segítséget, my mingiárást késedelem nélkül az my fő Bojerunkot Hrizte Vornikoth bocziáttuk volt ki elől iárobán nem kiczin Moldvay hadunkal melly mikor Erdeliben érkezvén, mind Generalis Urammal s mind az felséged hadával megh eggesedeth az felséged orzagaban Erdeliben hátra maradot hódolatlan Városok elsöben felségednek akkor hódoltanak és haitottanak feiet, Ráczi Giergi is iurálván Generális Uramnak hogi ő Nagyságához ki iövén felségedhez ki megyen gratia impetrális melli dologról tudom felséged Generalis Uram leveléből bőveben értheti. Ez alat pace inita ac composita Generalis Uram hadunkot vissza bocziátván Ráczi Giergi az ő haidóival denuo insurgálván mind az hatalmas Cziazár s mind peniglen felséged ellen mindenöt valahova elérkezet sok kárt öldöklést és sákmánilást kezdett czielekedni az felséged orzagaban, mellyet értvén mostan ismét uyolagh más hadunkal és az hatalmas cziazárnak török hadával Aly Passával ő Nagyságával kénzerítettünk az felséged segítségre és orzagának oltalmazására Erdéliiben be iönünk, hogi az felséged orzaginak ellenséghit megh zegenyithessük és erőtlenithessük die 22 July minth az Brassai mezön levő Táborunkból megh mozdulván késedelem nélkül mind hadastól ügyekezünk menni Ráczi Giörgire az orzaghnak rontóira és pustitóiára. Annak okáérth felségedetis minth kegyelmes Urunkot kéréjük, felséged ighirethi zerint az my állapotunkoth megh tekévtvén kegyelmessen minthogi ha felséged io akarattyá az my állapotunk cziak felségeden áll, felséged emberét bocziátván irion az hatalmas Török Cziazar hü zolgaiának az fő Vezir Pasának az my állapotunk felől, mindaz hatalmas czázárhoz s mind peniglen felségedhez való hüségünket és zolgalatunkot ő nagyságának felséged értésére adván, az Raduly Vayda Praktikáitis némelly baratiával az felséged orzagában minden dolgokoth fel fordítani ügyekezvén felséged ő Nagyságának megh ielentvén, mert my ugy itélyük hogy felségednekis könnyebb volna ha két fele nem lönne ellensége. Felsőgedet azonnis kéréjük minth kegyelmes Urunkoth hogi ha Isten ő Zent felsége az Erdélyben levő ellenséget my általunk megh zegiönithi az felséged Jeremia Vaydának az my Attiánkfiának s mind peniglen nekünk töt ighirethi zerénth irion felséged mind Aly Passának ő Nagyságának s mind peniglen az felséged itben levő hadának hogi inducállianak minket Havaselföldébe az dominiumban collocálván, Mys mind feienként az felséged hozzánk megh mutath io akaratyáért és kegyelmességéért életünknek vége zakkattáigh az felségedhez való hüségből ki nem állván, hanem inkább napról napra firmus procedálni ügyekezönk.

Ez levél mutató Katarcyul Zpatarul és Gramma Zulczíarul fő Boyerink valamit felségednek my zónkal mondnak felöllünk és az my kíván-

ságunk felől felséged hidgye megh szavokoth és ha lehetséges felséged soká ott ne késleltesse io válazzalis kegyelmessel onnéth feséged ell bocziátván merth az üdő az ő dolgában ell iár. Eltesse az Ur Isten felségedet minden io zerenczies egésségben sok esztendeigh és adgion ő Zent felsége minden dolgaiban zerencziás előmenetelt felségednek. Datum ex Castris nostris ad Segesvár positis die 5 mensis Augusti Anno Domini 1605.

Simeon Mogilla Valachiae
Transalpinae Vaivoda
sk. aláírás

Külcím: Serenissimo Domino et Domino Stephano Dei gratia Hungariae Transylvaniae Principi et Sicolorum Comiti Domino mihi semper clementissimo.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

21.

1605. augusztus 14.

Serenissime princeps ac domine domine nobis gratissime. Proemissa servitiorum nostrorum, paratissima... etc.

Mivelhogy az Ur Isten ő szenth felsége, ez méltóságos fejedelemségre fel vitte és emelte felségedet, hátat adunk ő felségének azon kívánván ő szenth felségétől hogy ez mostani jó szerenchieieben felségedet niomossa, hoszu életüvé, minden ellenségy ellen, szerenchiessé, diadalmassá tegje és emelie nagjób méltósághra vigie. Nilván lehet felségednél ennek ez niomorult Országnak Erdelliel egiüt, egynéháni eszten-dőtül fogván való niavaliás és romladozot állapotia mellien kereztien embernek és főképpen hazaiabelinek méltó és illendő keseregni és az réghy boldogh békeséges állapotul melliben az my őseink és attiaink éltenek, gondolkodny és az my előttünk valóknak niomdokit követnünk. Mindezeknek ez ioknak és az régy io szomszedságnak és attiafiuy szeretetnek viszont közöttük való megh uiulásáért kellett volt urunknak ő nagyságának ez elmúlt napokban felségedet megh talány.

Megh értvén azért felségednek az my urunkhoz ő nagyságához és ez szegéni Országhoz való io akarattiát és barátságát kívántuk volt Giulaffy uramtul és az országtul hogy Haller Gábor uramoth be bochiátván közinkben ő kegyelmével végezzünk és ez két niomorult Országnak békességesen és chiendesen való megh maradásáról és állapotjáról, melly dolgot Istennek kegielmességéből véghezis vittünk és köteleztük hittel magunkat Országostul felségednek és az felséged Orzáginak illien konditioval hogy az ky felségednek és az felséged Országinak ellensége leszen, nekünkis ellenségünk legien, az ky penigh felségednek barátia nekünkis barátunk legien. Mivelhogy immár az Ur Isten így megh

eggieztetet bennünketh felségednek köniörgünk ezen hogy az my Országunkra törő ellenségünketh Simeon Waidát fogia el Országunktól mint-hogy sem Országunkbely sem semmi nemzetsége Országunkban nem lakoth merth hogy sem minth ötet uraliuk, készek vagiunk inkább mind feienként megh halny gondolkodhatik felséged raita melly nehéz legien embernek mikoron valaky saiat hazaiabul és hailékából ki akaria kergetni avagy üzny. Egynehaninkat tuggiuk hogy esmeri felséged iol kik vagiunk hogy nem mint természeth ellen való urath uraliunk iob inkább megh halnunk mindnainknak. My nekünk felséged paranchiolion az my urunkal eggiüth szeretettel akarunk szolgálni felségednek minde- nekben. Éltesse és tarchia megh Isten felségedet sok io szerenchie között io egésségben. Datum ex Tergovistia die 14 Augusti. Anno domini 1605.

Tres Episcopi Regni Valachiae
 Raduly Kulchiár de Buzesth
 Baán Preda de Buzesth
 Wornik Cziernika
 Logoffet Ztoyka
 Logoffet Theodosia
 Logoffet Mirozláv
 Laeka Poztelnik
 Holnik Barkany
 Kulchiár Wintilla
 Merza Zpatár
 Komiszul Glegory

5 pecsét.

Külcím: Serenissimo Principi ac Domino Domino Stephano dei gratia Hungariae Transylvaniae Principi ac Sicolorum Comiti, Domino nobis gratioso,

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. Fasc. E.)

22.

1605. május 24.

Serenissimi Rex Domine Domini nobis Clementissime fidelium servitorum nostrorum Commendationis.

Kivánunk Az Ur Istentől felségednek ez mi méltatlan Alázatos szegeni szolgainak követsége alath Az Nagy Irgalmu Istentől adattatot és Az Hatalmas Sultán Ahmet Cziasártul engettetet magyar nemzetségnek örömeri való magyar orsagi királyságáth mindeneknek előtte Istenöknek Szenthe nevének diczieretire felségednek lelki idvösségére az magiari királyság alá tartozó országoknak nemzetségeknek szerencziesen való birodalmára és jövendőben ezeknek niogadalmukra épöletökre el

viselni s véghez vinni tegie az Ur Isten ez séles világon tündöklővé és minden ellenségi ellen giözedelmessé s engedje a szent Isten hogi mys egés magiar nemzetségtől lehessög kiczintól fogva nagink igaz hála adó hivei felségednek ez Istentől fel indíttatot enni szok munkáiáért gondviseléséért és az magiar nemzetsből áló királiságnak talpára való Alatasáért.

Felségedet mindeneknek elötte kériök megh bochiássá hogi ha felségednek it az hatalmas Cziásár fénies Portáián Aló dolgainak hírtételében láttattunk megh késödni kiben ha fogiatkozás vagion ne az mi rest-ségünknek tulajdoniczia hanem Isten Akarattiának az kitől minden elöttünk levő dolgaink végez vitelére segítséget vártunk.

Iol lehet irtunk vala Landorfehérvárrul bizosion ember által felségednek kit hisönk hogi megis attak öt Murat Basa elöf levő dolgai felségednek miben marattanak azokrul onnat irtunk és ittis az után ugian azon dolgokatis mind az Hatalmas Cziásár elöf fő Vezér elöf az főb Basák Mufti és Hocziák elöf ágáltuk az meniere lehetet semmit hátra benne nem hattunk. Lándorfehérvárrul 11 Aprily indultunk jutottunk ide Konstanczinapoliban 5 May és nagy böcziöletesen fogattak bennönket elöfönkben iöttek és minden fő népei sálásunkig kisirtenek az hatalmas Cziásarnak, Más nap Pénteken az fő Vezérral semben lettönk felségednek levelét és sóval izent követségét megh mondottuk, kit nagi kedvesen vett és minden dolgokban megh halgatot felségednek, io egész-se és állapattia felöl megh tudakozoth. Aiándokot noha igen kevés volt felségedtől io néven vette.

Hasonlatos képpen az főb Vezérekkel janicziar Agával Muftival Hocziával Kencztartóval ugi mint sombaton semben lettönk kinek kinek solo leveleit aiándokát be attuk és felségednek mindeniknek barátságát aiánlottuk s kértök hogi io törekedök legienek az Hatalmas Cziásárnál ö Nagiságok az felséged dolgaiba. Felséged állapattiát és io egész-ségét azokis megh tudakozván minden io akarattiokat igérték.

Negied napon Vasárnap az Hatalmas Cziásár szok fő Cziaust kölde salasunkra kik elöfötünk menván szok samtalan egéb nép közöt az felséged költe aiándokkal egiöt az záslókat megh erestván az németeket fel öltöztetvén kit súp ruhában kit fegeberben. Mentönk az Hatalmas Cziásár fénies Portáiára az Divánban az Vezér Basák Muftiak eleiben. Ot az Divánban az Hatalmas Cziásár meg vendéglettet bennönket mi ketten Kékedi Urammal az fő két Vezérral Memhet Basával és Sofi Sinan Basával négien ettök az főb Vezérek és az Mufti kencztartó az főb urakal külön ettek azon házban ot uiobban mindenek halattára megh kérésték az felséged állapattiát és egész-ségét. Az után kaftaniokat attanak reánk mint egi tizen hatod magunkal az velönk levő ifiu legéniekel egie-temben az öt Vezér Basa elöfötünk menván az Hatalmas Cziásár eleiben vitték ruháiához békélvén mindenikönk rend szerint az ifiakot ki vitték mingiárt elöle hanem minket hárman Memhet Tiaiával és az öt Vezérral egietemben hattak otben ezen kívül cziak az Herélt és Néma basák vol-

tanak ötben Mindeneknek előtte felséged nevével üdvözlőlvén hcssu élettel és io szerencziékkal, levelét be attuk felségednek aiándokát hasonlatosképpen rend szerént be mondottuk és ez felséged költe követségnek megh besilésre audentiát kértünk meli aiándokát felségednek és idvözlését io néven vette és az felséged izenet által való kívánságinak megh halgatására időt és helet ada holot és mikor legien.

Ezen Vasárnap után következő Kedden ugi mint 10 May az Tenger sélin levő Mulató házában uiobban semben lönk vele mi hárman Memhet Tihaiával az fő Vezér ielen létében felségednek minden követségét megh halgatta kiket mys az meniere Isten engette elégi bátorságosan és értelmesen red szerint mindeneket elő számláltunk és ígéröl igére megh tolmáczialtattuk Memhet Tihaiával megh követvén elsőbben arról hogi ha mi az követségben ő Hatalmasságának nehéznek teteönnék [sic!] megh bocziássa mert az meli nagi bizadalommal felséged az egas magyar nemzettel ő hatalmasságának oltalmához ragaskodot igi az követségi felségedtől az magyar Nemzetséggel egietemben bátorságos besédeket adatot előnkben. Látván hogi semmi méltatlan kívánság ninczien benne és ő hatalmasságátul mindeneket megh nierhetünk. Hiséges szolgálatunkhoz képest meli követséget mikor mind megh halgotot volna mikor arra iutánk hogi ugion ezen dolgokrul az fő Vezértől Jancziár agátul és fő Muftitul keze írása és Pecziétik alat való Athnamet kíván felséged s orság minden utánnok következendő tiszt viselő képebenis az Vezéris el iede raita és nehestelj mondván elég az Hatalmas Cziasár Athnaméia felségednek mert az Hatalmas Cziasár nem kintelenségből hanem io akarattiból czelekedik mindent. Az Cziasáris megh pirosodék belé az válasadásra uiobban az Cziasár napot kér (?) és maga fel ölvén egi galiára az tengeren által mene kertében mulatni madarakkal. Az fő Vezérel mi ot maradván az Cziasár házaiban megh hordozott és szok ékességeket mutogatot ugian azon házban levő innunk adot magias ijot (?). Onnan az Vezért házához késértök és mys salasunkra mentünk. 15 May Vasárnap atták ki az választ mellyet mys megh olvastatván az kiket nem serettünk és az mit kihattak volt az Athnameből uiobban irva attuk be és az Athnamet vissza vittök. Az Sultán Zulimán János királinak adot Athnamenak formáiát ugianaz köniből eleikben attuk kire azt monták az Basák hogi io tugiák mert nálukis irva vagion.

Ez alat ugimint 16 May Hétfőn az Hatalmas Cziasár ki sólita mezőre az fő vezért. Kinek mikor könörgöttünk volna hogi ki ne szállion adig migh felséged kívánságára akaratumk szerént való választ nem vehettünk kire azt mondá edigis cziak minket várt az felséged kedvéért névén hogi ez dologh ő ideieben történt de edigis ki salot volna mert az Hatalmas Cziasár az edig való késedelemértis felette igen nehestelt reám (ki ugian hidgie felséged volt az nehésség az Cziasártul reá) de ugi mond az Hatalmas Cziasár ő felségének minden kívánságára reá ment kettőn kivel, egiön ez lón az hol azt kívántuk felséged nevével hogi valameli várak várasok tartományok az magyar orsági koronához tartozan-

dók voltak azokat ne raboltassa ő Hatalmassága se ne vitassa hanem azoknak határin által menvén az ellenség orságát raboltassa és azonak várait vitassa kiváltképpen olliokot az kik ősitől marattának az Német királinak. Másik az hogy kívántuk az felséged és az orságh nevével hogy az adó fizetésre ne erőltessen ő Hatalmassága látván az orságnak illien nagi hallhatatlan romlását pusulását minden rendbeli hádak miatt. Hanem elégediek meg hiséges szolgálatunkal meli két dolognak ki hagiásáért az Athnameból uiobban reá mentönk az Táborban az Vezérre köniörgöttünk és az Athnemet orcziál vittök reá disputálván az dolgot hogy ha az ki hagiattatjuk az Athnameból az magiarság ezen megh busulván félő hogy az Hatalmas Cziásárnak mind felségednek nagi kára ne következék, mivel ez egik fő kívánsági az magyar nemzetségnek, kin mikor el busult volna az Vezér ira az Cziásárnak s Athnmetis vissza küldé. Az után ugí mint más nap hivata az Vezér mondá hogy nem lehet semmiképpen azt oda irnia mert nekik hitik ellen volna hogy az hol meczitiek volt azt másnak engednék kiváltképpen az hol olliak találatnának kik mégh felségednek kezénél nem volnának hanem az ellenség kezében. Meli mondásából az Basának esönkben vévén sandokokat noha nilván semmit nem nevezé kiért ugian feddetönk vele de ugian cziak az lön vige ezek hogy az Hatalmas Cziásár ő reá bizta azt és telies hatalma adot az Athnameban Felségeddel az várak dolgáruul való tractálásra miben maradjonak s mind pengig az adó fizetésről cziak lássáik ennélis iobban hűségöket kit ha mit végez felségeddel az Vezér köteleste az Cziásár az Athnameban aznák minden cziakkelében való megh állását sőt ezelis biztata soha oliat nem kérhettek az Hatalmas Cziásártól kit megh nem ad cziak lássa igaz voltunkat. S mind hogy láttuk az Athnameban az felségeddel való végezésre minden dolgról való autoritás adását az Hatalmas Cziásárnak hisök kiváltképpen ha oli mód találatathatnéiok benne hogy semben lehessen felséged vele. Minden kívánsága szerént végezhet vele kiról valamint felséged el végez mindeneket kés confermálni az Hatalmas Cziásaris. Mi ennél tovább az dologban nem mehetünk mert az Vezér nünigárt megindula az haddal és minketes az Divánban hivata az Cziásár buczit kellették ugian erősák alat tölle vennök mondván az Hatalmas Cziásár által megyen az tengeren nem lesen itthon hanem békellietek köntöséhez iol lehet az buczuzáskoris ugian ezen dolgokruul köniörgöttünk az Hatalmas Cziásárnak s kértök hogy ő Hatalmassága vegye felségeddel egyetemben hűséges szolgálatunkat s el ne tasiczia tölle de az Vezérrel való végezésére halasta felségednek mint ezben mintha mellek ennek utánna következénekis. Elis hittök hogy semmi kívánságában felséged meg nem fogiatkozik az mi most hátra maradotnak látatnék lenniis ez után mégh iobban véghez megien, cziak hadd tapasztallia megh az Hatalmas Cziásaris ennélis iobban hűségünket Frigyet pengig hogy tegien az némettel felséged hire és akarattia ellen arról senki ne gondolkodgiék hanem ha folségednek io akarattia járul hozzá erről az Hatalmas Cziásár sáiából halot fogadását megh az követségről magunk halottuk, Igi nem

lévén semmi utunk az továbbá való disputálásra az Basa parancziolattia szerént akarván az had után indulnunk. Iuta az Egri Sinán Basa szolgália az felséged nekönk irt leveléivel kit mikoron láttunk volna és utunk nélkül az Cziásarra való menésönkben az levél mellett mingiárt haiókra öltönk az Cziásár után mentönk. Az tengeren tul egi kertében találtuk fel az felséged levelét beattuk és sóvalis az Bostanczi Basa által eléggé köniörgöttünk és minden dolgait felségednek az mint jobban tudtuk eleiben attuk hogi az felséged hadainak késedelmesen való fizetése meli nagi káros és félelmes kik ezkorig cziak reménség alat hadakoztanak, ki nem sokkal kisebb az ellenségtől való félelménéi, hanem megis irion ő Hatalmassága az Vezér után hogi az pénz küldés hamarsággal legien elegendő képpen.

Az Lengiel orságból menő segítségekről eleget köniörgöttünk eleitől fogva. Az Starniczki Geörgi dolgaitis hogi Basta mellé akar menni eleiben attuk az Cziásárnak s az Vezérnek hogi ha oda megien minemő nagi káros leszen mert egi az igen vitéz ember más az hogi az töb lengiel hadakis mind titkon nilván utánna mennek az ő sokások szerént de ha pénz volna felséged magához vonhatná az fizetéssel s az töb lengiel hadai mint felséged mellé íőne hanem ő Hatalmassága kölgion hamarsággal pénzt és lengiel országban Cziauzokat parancziollion ő felségének az lengiel királinak hogi hadat ne bocziásson az Német mellé.

Az felséged mellé rendeltetet török hadnak menetelitis eleitől fogva eleget urgeáltuk elis ment az mostani paranczialattia szerintis az négi gialog ezer puskással való meg iobbitását az hadnak mindgiárt sollicitáltuk de az Vezérnél kell arról szólaní az utban el érvén mind ezekre igiri az hatalmas Cziásár magát és az többireis hogi felségednek minden kívánsága szerént való kegielmességgel akar lenni.

Az Raduly Vaida dolgára ez válaszom. Az Hatalmas Cziásár akaratiából az Vezér által minth hogi az Hatalmas Cziásárnak megh esköth adoiát be atta és az Hatalmas Cziásaris botot zászlót köldöt neki meddig tapastalható vétekbén nem találtatik az Vaidaságból ki nem vetheti merth hiti ellen lenne az Hatalmas Cziásárnak moston ok nélkül azt czelekedni vele más feiedelmeknekis gonos példáiára lenne kik az ő Hatalmassága oltalma alat vadnak az mikkel penig vádoltuk hogi mostis hadat bocziátot Erdeliben azból azzal menti az Basa hogi nem ellenséghképpen mentek azok hanem söksége nem lévén Raduly Vaidának reáiok bocziátta el őket és sökségére képeste török hadat fogadott helébe. Azok igiekeznek felséged mellé menni, hogi penig ot az országban mulatoztanak ez teelés kedvéért let értvén hogi az felséged körül lévő tartomániokis megh pusztultanak az hadak mia az hol azzal vádoltok hogi török ruhában öltöztetvén követit Dobronikon iártattia által követit az német királhoz arra azt mondá az Vezér hogi mégh azokban egiet sem fogtak megh nemis tapasztaltatot semmi vétek kezében s nem bonthatni semmi uton sőt másoknak bontani sem hadgiák hanem ezt találá az Basa raita hogi Kékedi uram nemnien innét Havas Alföldében az Cziaussal vagy penig én az mint ennek előtteis megh parancziolta volt neki hogi hadat bo-

cziasson felséged mellé ha mingiárt el nem köldi az hadat velönk az mellikönk oda megien az elég ok leszen az megh büntetésre s az után kés az felséged kívánsága szerint vele czielekedni. Igi látván mind mi mind az Moldvai követek hogi nem vihettiök véghez az Portán az dolgot egienlő tanácziból találtuk az raita hogi iriunk mind mi mind ök Jeremia és Simeon Vaidának ő nagiságoknak eleikben adván az dolgot hogi Isten-től az üdőtől várakozóznak mert migh vétékben nem tapastaltatik nem bántiák Radulyt az Vaidaságban sőt megh oltalmazzák. Az szerint czielekedtönk irtunk mind mi mind az moldvai követek s kértük s hogi mind magokat mind felségedet oltalmazzák haragiától az Hatalmas Cziaszár-nak. Azért felségedis rendelie ugi dolgát hogi nehézségét az Hatalmas Cziasárnak ne vegye magára.

Mj pedig az Basa parancziolattia szerint holnap egyikünk ugi mint Kékedi uram egik követével Raduly Vaidának ki cziak most iöft volt és egi Cziaussal Havas Alföldében indul mint hogi pedig felséged ez czielekedetünkkel ellenkezőt parancziol az Isten kériök felséged megh bocziássá vétéknek ne tulaidoniczia mert ninchien kívül felöle tanaczziokozunk.

Az mennire mi érthettiük az dolgot mint felségednek igaz szolgái ezt találván raita hogi felségednek mostis elég ellensége vagion és nem io mód nélkül kiváltképpen az Hatalmas Cziaszár ellen több ellenséget szerezni találtuk igi ezt raita hogi egikönk az Basa parancziolattia szerint el mennien kivált képpen mint hogi az Havas Alföldi követek is arra kérének és felelének urok képében hogi ne képeskedgiék felséged az ő urokhoz cziak menien be egikönk kés Raduly megh eskönni és az országis hogi felségeddel akarnak egi szerenczién élni halni. Az Sebin és Brasso felséged kezéhez való iutásábanis módot talál Raduly Vaida kezében keriti felségednek. Annak felette az minemü lövő serzamok Erdeliben el niert volt Sekel Moizestől azokatis megh adgia felségednek látván hogi felségednek vagion nagio b söskege reá.

Enis holnap után Memhet Tihaiával el indulok innen az Vezér után mostis mingiárt indulnok de az felséged parancziolattia szerént az Egri Sinán Basa dolgainak véghez viteliért kell elmaradnom. Mint lesén nem tudom ha az Vezér it érte volna az levél ha megh atták az Vezérséget tudom az leveletis ki atták volna. Mind azok által io reminség vagion felöle ez nem magiban áll egi hatalmas Cziasárnak tudom pedig felséged kedvéért nagio b dolgokatis meg nierhetne. Az felséged parancziolattia szerén mihent el érem az Vezért semmit nem késem hanem kezönkhez vévén mindeneket és mit felségednek akarnak köldeni sietséggel mentek megiek Memhet Tihaiával és mindaz hátra maradt hadat kit felséged mellé rendeltetnenek mind az pénzt botot zaslót elvisem talán az Ur Isten egi súp koronátis ad felségednek kit bizosioson hidgien felséged hogi az Tárházból elvittek az Görögh Cziasar koronáiát s az végre vitte el az Vezér s nála vagion hogi felséged koronástassék megh vele de egyik ága el tört az Vezér basa ő maga mondta nekünk hogyha azte iobb megh czináltani vagi uiat czinálionak mi azt adák tanácziul hogi

ioab azt megh csinálni iol lehet formáiátis kívánták tőlünk hogy uiaa csinálnának de ilyen hamar az véghez nem mehetett volna hanem az Görög Cziászár koronáiát vitte el az Vezér véle ugi vagion hogy tikoliák közönségesen de ninczien kölönben az dologh az mint iriuk felségednek kin felette nagy tanácziook volt kelle czielekedni neme mint hogy soha senkinek az fényes Portáruí koronát nem attak hanem cziak botot zászlót söt ugián tanácziois kérdették tanulról tőlönk kire mi igi feleltönk mint hogy felséged az magiari királisággal nevestetik az Athnameban az Cziásartul királiá ugi lehet akárki ha megh koronástatik más az az töb magiar orsághoz tartozó orságois igi hailanak hamaréb meg az magiar nemzetségnekis igi ninsik inkább sive megh az hatalmas Cziászarhoz való bizodalomban. Az pénz felől se gondolkodgiék felséged mert elég pénzt köld az Hatalmas Cziászár kivel bőségesen fizethet hadainak minden felé.

Hogy pedig azt meli koronát felségednek vihecssön az Athnameával és töb iokkal egietemben és felséged feiében Véhecssen mindenek előtte Istenönknek szent nevének dicziretíre felségednek lelki idvösségére az szegényi romlot el pusztult orsagnak épöletíre és az magiar nemzetnek iövendő nyugodalmára engedgie az Attia fiu és Szent lélek Isten meli io téteméniért Istenönknek szent neve dicziertessék minden nemzetségünk által s legyen áldott az ő szent neve örökké Amen.

Engedgie az szent Isten hogy ez mellé az mi Istenben el nyugott szent királinktutl maradot Német kezénél levő koronáiátis felséged vehesse vissza az romlot orsag mellé kiért hogy mys felségednek enni sok munkáiáért hálaadó hivei lehessünk adgion erőt ő szent felsége hozzá.

Engedgie az nagy Isten felségedet io egésségben látnánk minden te felséged igaz hiveivel egietemben. Datum in Kunstantinapolytaneo 24 Aprily Anno 1605.

Az meli ló felől kétseris írt felséged még fel nem találhattuk ha fel találjuk azon lesönk felségedének kell lenni igen törekesik Memhet Tihaa hogy io lovakot vihecssönk felségednek.

Felségednek alázasatos szegén szolgái

Korláth István mp.
Kékedy Görgy sk. mp.
Memhet Tihaa sk. mp.

Az egész levél Korláth István kezeírása.

Külcím: Serenissimo Domino Domino Stephano Bochkay Regi Hungariae Principi Transilvaniae, Sicolorum Comiti et Domino Domino nobis semper clementissimo.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 46. Fasc. G.)

Dátum nélkül. [1605. nyarán.]

Mehmeth Thyhayának Supplicatioya és kívánsága ez Felségedtől.

Nylván vagion felségednél, hogy minden dolgayban felségednek ez mostany elő menetelyben nem utolsó voltam, hanem az én tehetségem szerint fogadásom szerint felségednek igazán szolgálтам.

Az Hatalmas Chyazartólis az portáról felségednek kívánsága szerint mindenek megh löttenek, Korona, pénz, Bott, zabló mindenek ielen vadnak, az Vezérnél ő Nagyságánál ugy igiekeztem felségednek zolgálny hogy semmi dolgomban fogiatkozás nem eset, mellyet soha senky kiülöttem [sic!] soha véghez nem vit volna, de én azt nem néztem, hanem feleségemet házam népét el hattam és az felséged iavát követtem, ugy hogy ez mostany utambanis Constantinapolyban menvén többeth költöttem három ezer forintnál, mostannis penigh négyfeleys kell költenem, mert táborban zolgaim vadnak, Debreczenben töb helyeken azonképpen, magam penigh éyell nappal az felséged zolgalattyában vagiok foglalatos, házamnál és házam népe közt ez egy eztendöben mégh huzon három napnál tovább nem voltam az felséged zolgalattya myiath.

Felges Uram azért iól iuthat felségednek ezében, Cancellárius Uram ő Nagysága előtt myvel ayánlotta énnekem magát mikor Constantinapolyban bochyáta, emlékezzék meg mostan arróll és minden kegielmeségét mutassa meg hozzám (kiben ugyan nemis kételkedem), ha az Coronát megh hozom, azért mindenek megh vadnak, az Ahnamet levél, pénz, Bot, Zázló és uraknak való sok ayándék, ha penigh valamely magyar ur vitte volna ezt véghez, felgedtöll várat, várost kívánna sőt egiéb adományátis felgednek, de én azokat hattam az felged ió akarattyára.

Kévánom azért felségedtöll hogy az én iámbor zolgalatomrais felségednek méltó tekintety legyen, Haczok [Hátszeg?] vagy Déva táyán adgion én nekem egy ió várat vagy ió falut, nem egyebért hanem mégis Lyppáigh sóót és egyéb egyetmást hordatnék velek, ezt peniglen fiurul fiura kévánom felségedtöll.

Ezenkiül az mynemü fizetésről való levelet adot vala énnekem Lökön létében felséged az kichin pechét alat öt záz arany forintróll, aztis felged öregh pechétivel megh erősítche és fizetésemetis megh iobbichya, ha az én iámbor zolgalatom azt felségedtöll megh érdemly: De mind azon álltal mint hogy zolgalatom nagy és sok, költségem azonképpen, mert az odabe való fő tanách uraknak sok ayándékot kell adnom Orát, puskát és egyébféle ayándékot, felséged ahoz képest megh itélhety ha méltó kívánságom. Ha peniglen felségednél az én zolgalatom nem kedves felgd *kegyelmes* íc akarattya, akár mellyket válassza felséged, én az zolgalatra is kéz vagiok magamra is penigh gondot viselny akarok. Valamit felséged paranchyoll, az felséged akarattyán áll és *kegyelmességén*. Töb kívánságimis volnának felségedtöll, de most felségedet töb dologall nem bántom mindeneket

hattam az felséged kegyelmes ió akarattyára, mostan tudván felségednek nem szintén sok foglalatosságit, felségedtől ezekre mindgiarást kegyelmes választ várok és adgya értésemre mihez tarchyam magamat.

Muratnak is penigh, ky felségednek sokat zolgált, ötetis felséged ne hadgya, mert én felségedért lóvall és egyéb egyetmással többet attam öt záz forintnál, ky mostannis it ielen vagion, mostanis mind zolgástól én tartom ötet.

Felséged kegyelmességét várom mindenekről.

Kívül: Memheth Tyhayának Supplicatióya és kívánsága felségedtől.

(OL. Eszterházy cs. lt. Rep. 77. fasc. E.)

Nagy László